

SLOVENŠČINA KOT DRUGI IN TUJI JEZIK

Izobraževalni program za odrasle

Ljubljana, marec 2020

Kazalo vsebine

1. Ime programa	5
2. Utemeljitev programa	5
3. Namen programa.....	10
4. Ciljna skupina.....	11
5. Cilji programa	11
6. Katalog znanja oziroma vsebina programa.....	13
6.1 Standardi znanja.....	13
6.1.1 Vstopna raven (raven A1 po SEJU).....	13
6.1.2 Osnovna raven (ravni A2–B1 po SEJU).....	14
6.1.3 Višja raven (raven B2 po SEJU).....	16
6.1.4 Raven odličnosti (ravni C1–C2 po SEJU).....	18
6.2 Vsebina programa	19
6.2.1 Vsebina programa za vstopno raven.....	22
6.2.2 Vsebina programa za osnovno raven.....	22
6.2.3 Vsebina programa za višjo raven	23
6.2.4 Vsebina programa za raven odličnosti	23
7. Trajanje izobraževanja	24
8. Izpitni katalog	25
8.1 Opredelitev ravni.....	25
8.2 Izpitni cilji.....	26
8.3 Sestava in vrednotenje izpita, izpitne vsebine ter ocenjevalna merila	28
8.3.1 Sestava izpita na vstopni ravni (A1)	28
8.3.2 Sestava izpita na osnovni ravni (A2–B1)	29
8.3.3 Sestava izpita na višji ravni (B2)	31
8.3.4 Sestava izpita na ravni odličnosti (C1–C2).....	32
9. Pogoji za vključitev.....	34
10. Pogoji za napredovanje in dokončanje izobraževanja	34

11. Organizacija izobraževanja	34
11.1 Učbeniki in drugo učno gradivo.....	35
12. Znanje in usposobljenost strokovnih delavcev	36
13. Potrdilo o usposabljanju, ki je javna listina.....	36
14. Sestavljavci programa.....	36
Literatura in reference	37
Priloga 1: Lestvice za ocenjevanje govorne in pisne produkcije	40
Priloga 2: Seznam učbenikov Centra za slovenščino kot drugi in tuji jezik, uvrščeni na ravni SEJA.....	56
Priloga 3: Razvojno delo pri pripravi programa	57

1. Ime programa

Slovenščina kot drugi in tuji jezik (SDTJ).

2. Utemeljitev programa

Program *Slovenščina kot drugi in tuji jezik* pomeni prenovo in nadgradnjo javno veljavnega programa za odrasle *Slovenščina za tujce*, ki je bil s posebno odredbo ministra za šolstvo in šport sprejet decembra 2000 (Ur. l. RS 113/2000). Program *Slovenščina za tujce* je bil dobro izhodišče za razvijanje dejavnosti na področju slovenščine kot drugega in tujega jezika (poudarek na stopenjskosti jezikovne zmožnosti in njenega testiranja, usmeritev v poučevanje, izdelavo učbenikov in testiranje jezikovnega znanja v skladu s komunikacijskim pristopom), vendar pa so izkušnje in hiter razvoj stroke na tem področju pokazali potrebo po temeljiti vsebinski nadgradnji programa *Slovenščina za tujce*.

Odločitev za prenovo in dopolnitev programa so spodbudila naslednja dejstva:

1. Razvoj stroke v Sloveniji in v mednarodnih okvirih v razmeroma dolgem obdobju od sprejema prejšnjega programa (več kot 14 let); pri tem je treba posebej poudariti objavo nekaterih dokumentov, ki so v tem času izšli tudi v slovenskih različicah, kot so *Sporazumevalni prag za slovenščino* (2004), *Preživetvena raven v slovenščini* (2004), *Opisi ravni jezikovnega znanja* (2004) in še posebej *Skupni evropski jezikovni okvir: učenje, poučevanje, ocenjevanje* (2011). Gre za na evropski ravni zelo pomembne dokumente, ki prinašajo skupne modele opisa jezika in so v zadnjih letih vir za učenje, poučevanje, preverjanje in certificiranje jezikovnega znanja povsod po Evropi.
2. Dolgoletne izkušnje s poučevanjem in preverjanjem znanja slovenščine po programu *Slovenščina za tujce*.
3. Povpraševanje po tečajih slovenščine in potrdilih o znanju slovenščine, ki bi ustrezali ravnem *Skupnega evropskega jezikovnega okvira*.
4. Povpraševanje po vpisu v programe na zelo visoki ravni, posebej še povpraševanje po izpitih iz znanja slovenščine na najvišji ravni za specifične potrebe (prevajalci, tolmači, učitelji, tudi govorniki slovenščine kot prvega jezika, ki se niso šolali v RS).
5. Različni pravni akti z določili o znanju slovenščine kot drugega in tujega jezika, ki so bili sprejeti po letu 2000, ko je bil potrjen program *Slovenščina za tujce*.

K 1. in 2. točki

Dokument [Skupni evropski jezikovni okvir: učenje, poučevanje, ocenjevanje](#) (v nadaljevanju SEJO), ki ga je leta 2001 izdal Svet Evrope, določa in opisuje jezikovno zmožnost na šestih ravneh (od najnižje A1 do najvišje C2, gl. v nadaljevanju) in pomeni pomembno izhodišče za jezikovne izobraževalne programe v mednarodnem, še posebej evropskem prostoru. Omogoča namreč primerljivost programov jezikovnega izobraževanja ter preverjanja in certificiranja jezikovnega znanja v nepravilnih jezikih. Prav zato ga – čeprav ne gre za predpis, temveč le za priporočilo – večina evropskih držav zadnja leta intenzivno vključuje v svoje jezikovne kurikule ter sisteme preverjanja in certificiranja jezikovnega znanja. Pričujoči program bo omogočil, da bo tudi sistem pridobivanja in preverjanja znanja slovenščine primerljiv s sistemi v drugih evropskih državah. Eno od pomembnih pobud za prenovo programa *Slovenščina za tujce* (v nadaljevanju SZT) v smeri večje usklajenosti s SEJO je zato pomenila tudi vključenost slovenskega sistema preverjanja in certificiranja jezikovnega znanja po programu SZT v mednarodne okvire in priznanje tega sistema s strani vplivnega združenja evropskih jezikovnih testatorjev ALTE. Ker je prevod

SEJO v slovenščino na voljo šele od leta 2011, prej takšno usklajevanje programa SZT s tem dokumentom ni bilo mogoče.

SEJO je seveda univerzalen dokument, kar pomeni, da je za vse jezike enak, ne glede na njihove specifičnosti. Obstajajo pa tudi različni dokumenti, ki posamezne ravni jezikovne zmožnosti opisujejo zelo podrobno, upoštevajo tudi jezikovne specifičnosti. Za slovenščino sta od leta 2004 tako na voljo opisa preživetvene ravni (najnižje ravni, prepoznane v SEJO, tj. A1) in ravni sporazumevalnega praga (tretja raven SEJO oz. B1) (Pirih Svetina idr. 2004, Ferbežar idr. 2004). Kot izhodiščna raven programa *Slovenščina kot drugi in tuji jezik* je prav prehod od osnovnega k samostojnemu uporabniku in uporabnici jezika, zato je lahko [Sporazumevalni prag za slovenščino](#) uporabna referenca, s katero si lahko pomagajo uporabniki in uporabnice tega programa.

Program *Slovenščina kot drugi in tuji jezik* ostaja stopenjski, kot to velja za SZT, in tako ostajata zasnovana tudi katalog znanja s standardi znanja ter izpitni katalog. Vendar so izkušnje s poučevanjem in z izpiti iz znanja slovenščine, temelječimi na programu SZT, ter uvrstitev programa SZT na lestvice SEJO leta 2010 (gl. Letno poročilo Centra za slovenščino kot drugi/tuji jezik 2010) pokazali, da so opisi posameznih stopenj v programu SZT preohlapni oz. premalo natančni, prehodi med posameznimi ravni pa nejasni. Ta nejasnost prehodov med ravni se je pokazala še posebej problematična pri izpiti iz znanja slovenščine, in sicer pri ocenjevanju govorne in pisne produkcije. Ocenjevalni lestvici za ocenjevanje govorne in pisne produkcije sta v Izpitnem katalogu programa SZT namreč univerzalni, to pomeni, da sta se isti dve lestvici (ena za pisno in ena za govorno sporazumevanje) uporabljali za vse tri ravni. Pokazalo se je, da so opisniki pri posameznih ocenah znotraj iste lestvice tako splošni, da bi lahko z njimi opisovali kar različne ravni, ne pa samo različnih ocen: tako bi na primer lahko opisnik jezikovne pravilnosti pri oceni odlično lahko opisoval visoko raven, ocena zadovoljivo pa osnovno raven (podobno pa velja tudi za druge ocenjevalne parametre v lestvicah). Izkušnje so pokazale, da je nujno oblikovati posebne ocenjevalne lestvice z različnimi parametri za vsako posamezno raven – tudi zato, ker morajo biti formati testa (tipi nalog itd.) dejansko prilagojeni za posamezno raven jezikovne zmožnosti. To je bilo pri pripravi programa *Slovenščina kot drugi in tuji jezik* v celoti upoštevano.

Posebno težavo je predstavljalo ocenjevanje podobnih skupin kandidatov za izpite (tu imamo še posebej v mislih udeležence izpitov na srednji in visoki ravni po programu SZT, katerih prvi jezik je soroden slovenščini, imajo podobno stopnjo izobrazbe ipd.), to pa zato, ker so udeleženci izpita na srednji ravni pogosto izkazovali višjo raven zmožnosti v slovenščini kot udeleženci izpita na visoki ravni (gl. letna poročila Centra za slovenščino kot drugi/tuji jezik). Na udeležence izpitov seveda ni mogoče vplivati, katero raven izpita naj izberejo, saj je njihova izbira običajno odvisna od njihovih potreb, ki so najpogosteje povezane z uradnimi zahtevami po jezikovnem znanju, ne pa od njihovega dejanskega znanja. Vse navedeno je pripeljalo k odločitvi, da se srednja in visoka raven v programu *Slovenščina kot drugi in tuji jezik* združita v eno – višjo raven. Pri tem smo sestavljavci programa upoštevali tudi jezikovne potrebe in zahteve, ki so izražene (ne pa tudi natančno opredeljene) v različnih pravnih aktih v RS in so primerljive tudi v mednarodnih okvirih (na primer: akademske jezikovne potrebe študentov je mogoče opredeliti s četrto od šestih ravni SEJO oz. z ravno B2). Poleg tega razdelitev na osnovno in višjo raven prinaša večjo usklajenost z drugimi javno veljavnimi jezikovnimi programi za odrasle v Sloveniji, npr. Angleščina za odrasle, Francoščina za odrasle, Italijanščina za odrasle idr.

Razvoj stroke je prinesel spoznanje, da se jezikovna zmožnost ne usvaja in razvija enakomerno po posameznih dejavnostih (govorjenje, poslušanje, branje, pisanje), ampak je pri vsakem posameznem govorniku mogoče govoriti o določenem jezikovnem profilu. Jezikovna zmožnost je le redko enakomerna, bolj se pri posameznem uporabniku jezika razvijajo tiste sporazumevalne dejavnosti, ki jih pogosteje in več prakticira. To pomeni, da ima vsak uporabnik jezika svoj jezikovni profil. SEJO je postal tako vpliven

dokument prav zato, ker omogoča izdelavo takšnih profilov. Tudi program *Slovenščina kot drugi in tuji jezik* smo skušali zastaviti bolj prožno, tako da bolj ustreza realnosti in omogoča oblikovanje posameznikovega jezikovnega profila tako pri pridobivanju jezikovne zmožnosti v slovenščini kot pri preverjanju te zmožnosti in njenem certificiranju. Pri tem je zmožnost pisnega izražanja predvidena na nekoliko nižji ravni kot npr. zmožnost razumevanja zapisanih in govornih besedil ter zmožnost govornega sporazumevanja; podatki manjše interne raziskave so namreč pokazali, da tuji govorniki slovenščino precej manj uporabljajo za pisanje kot pa za druge sporazumevalne dejavnosti. Ta program na enak način zastavlja tudi izpitne cilje, omogoča pa tudi večjo prožnost samega testiranja: javno veljavna listina o znanju slovenščine na osnovni ravni bo na primer lahko prikazovala posameznikov jezikovni profil tako, da bo njegovo znanje pri posameznih dejavnosti opisano na različnih ravneh (na primer: izpitni rezultati bodo posameznika pri poslušanju razvrstili na raven A2, pri branju na raven B1, pri pisanju na raven A2, pri govorjenju na B1 in podobno, kar bo prikazano tudi na potrdilu). Taka praksa je v skladu z zahtevami številnih dokumentov, s katerimi posameznik izkazuje svoje jezikovno znanje (npr. Europass življenjepis, Europass jezikovna izkaznica ipd.).

K 3. točki

V zadnjih nekaj letih se med udeleženci tečajev slovenščine in izpitov iz znanja slovenščine povečuje povpraševanje po opisu jezikovnih ravni v kategorijah, kot jih prinaša SEJO (tečaji in izpiti oz. spričevala na ravni A2, B1 itd.). Zato so bili med leti 2010 in 2012 v Centru za slovenščino kot drugi/tuji jezik izvedeni številni postopki v zvezi z uvrščanjem programa SZT, učbenikov za učenje slovenščine in izpitov iz znanja slovenščine (oz. posameznih nalog, vprašanj in izpitov kot celote) na ravni SEJO (gl. Ferbežar idr. 2014). Ob tem se je pokazalo, da bi bilo smiselno program SZT spremeniti tako, da bi bili opisniki v katalogu znanja in izpitnem katalogu bolj usklajeni na eni strani z opisniki SEJO, na drugi pa s posebnimi izkušnjami s poučevanjem in testiranjem slovenščine kot drugega in tujega jezika, prilagojenimi lastnostim slovenskega jezika. Program *Slovenščina kot drugi in tuji jezik* zato omogoča udeležbo v programih in pridobitev javno veljavne listine v skladu z opisniki SEJO in v skladu s specifikami slovenščine.

K 4. točki

Osebe z zelo visoko stopnjo jezikovne zmožnosti v slovenščini, ki se niso izobraževale po izobraževalnih programih v Sloveniji, ali udeleženci jezikovnih tečajev na zelo visoki ravni, npr. prevajalci in tolmači, učitelji, vzgojitelji in drugi (tudi domači govorniki, ki so šolanje zaključili zunaj RS ali se niso izobraževali v šolah s slovenskim učnim jezikom), doslej sploh niso imeli možnosti pridobiti javno veljavne listine o znanju slovenščine na najvišji ravni za svoje specifične (poklicne in druge) potrebe. Zato se je s tem programom zdelo smiselno ponuditi možnost tudi njim. Program SZT je sicer opisoval t. i. visoko raven znanja in to znanje se je tudi preverjalo in certificiralo. Toda primerjave z opisniki SEJO so, kot že rečeno, pokazale, da se v programu SZT opisana visoka raven ne razlikuje dovolj od srednje ravni, izpiti iz znanja slovenščine na visoki ravni pa dejansko ne presegajo ravni B2 SEJO (še posebej kar zadeva govorno in pisno produkcijo).

Dejstvo je, da izkušen s preverjanjem jezikovnega znanja na ravni učinkovitega ali celo mojstrskega uporabnika slovenščine (opisniki na ravni C1 in C2 po SEJO) doslej ni bilo. To področje sicer deloma pokrivajo maturitetni izpiti iz slovenščine kot drugega jezika, a ti so neposredno povezani s sistemom vzgoje in izobraževanja v RS in so tako stvar drugih javno veljavnih programov ter so namenjeni zelo specifični publiki (dijakom dvojezičnih srednjih šol v Prekmurju in dijakom srednjih šol z italijanskim učnim jezikom na Obali). Prvo izkušnjo s pripravo testov na najvišjih ravneh je med leti 2010 in 2012 pomenila izdelava testov iz bralnega in slušnega razumevanja na ravni C2 za prevajalce in tolmače, ki jih je razvil Center za slovenščino pod strokovnim vodstvom Goethejevega inštituta iz Münchna za potrebe

mednarodnega razpisa Evropskega urada za izbor osebja (EPSO) (gl. letna poročila Centra za slovenščino).

Potreba po preverjanju in ustreznem certificiranju znanja slovenščine na zelo visoki ravni pa se je pokazala tudi ob delu z učitelji, ki poučujejo znotraj (manjšinskih) sistemov šolstva v zamejstvu. Predstavniki manjšinskih šolskih oblasti iz sosednjih držav so se v zadnjem obdobju s prošnjo po sodelovanju pri pripravi ustreznih instrumentov za preverjanje jezikovnega znanja kandidatov za pedagoški kader na omenjenih izobraževalnih ustanovah že večkrat obrnili na Center za slovenščino. Možnost za pridobitev ustreznega certifikata o znanju slovenščine na najvišji ravni pa bodo s tem programom dobile tudi osebe, ki si želijo le simbolnega dokaza o svojem znanju.

K 5. točki

V RS so se v zadnjih letih močno povečale uradne zahteve po znanju slovenščine pri tujih govorcih (prim. Ferbežar in Stabej 2002 ter Ferbežar 2012); na spletnem portalu IUS-INFO je bilo oktobra 2013 mogoče najti okoli 150 predpisov s takimi zahtevami. Večina zahtev je povezana s t. i. aktivnim znanjem slovenščine, nekateri predpisi pa že opredeljujejo zahtevano raven znanja tudi z novejšo in strokovno sprejemljivejšo terminologijo. Kljub temu jezikovne zahteve, izražene v različnih pravnih aktih, niso niti jasno opredeljene niti terminologija ni poenotena, zato novi program ponuja priložnost za ureditev tudi tega področja. Domnevati je mogoče, da se bodo v prihodnje jasneje izražale uradne zahteve po jezikovnem znanju, in to prav v mednarodno primerljivih kategorijah (opredeljenih v SEJO). Tako je mogoče sklepati tudi iz besedila Resolucije o Nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014–2018 (Ur. l. RS, št. [62/2013](#)):

»Formalnopravna določila v zvezi s statusom, obvezno rabo in obveznim znanjem slovenščine in drugih jezikov morajo biti jasna, zavezujoča, splošno sprejemljiva v javnosti, medsebojno usklajena in realno izvedljiva z natančno predvidenimi jezikovnonačrtovalnimi koraki /.../.«

Prav tako Resolucija predvideva uskladitev jezikovnih zahtev (in certificiranja jezikovnega znanja) s SEJO, saj besedilo navaja, da bi

»vsaj za zaposlitve v javnem sektorju morali formalnopravno in vsebinsko uskladiti zahteve po certificiranem znanju slovenščine in drugih jezikov ter poskrbeti za njihovo primerljivost z lestvicami Skupnega evropskega jezikovnega okvira« (oba citata iz poglavja 2.3 Formalnopravni vidiki slovenske jezikovne politike).

Izobraževalni program za odrasle *Slovenščina kot drugi in tuji jezik* je v prvotni različici (2015) opisoval tri ravni znanja slovenščine, osnovno in višjo raven ter raven odličnosti, ki so bile usklajene z ravnmi v dokumentu SEJO, in sicer od A2 do C2, najnižja, raven A1 pa v njem ni bila opisana. V zadnjem času pa se je pokazala prav potreba po opisu najnižje, t. i. vstopne ravni, predvsem za potrebe nekaterih poklicnih področij. S sprejemom sprememb in dopolnitev Zakona o urejanju trga dela (Ur. l. RS 75/2019), ki v RS od brezposelnih tujih državljanov zahteva uradno dokazilo o znanju slovenščine na vstopni ravni (A1) v 12 mesecih od vpisa v evidenco brezposelnih oseb, so se zahteve po dokazovanju znanja slovenščine na tej ravni formalizirale, to pa pomeni nujno dopolnitev obstoječega tristopenjskega programa z opisom najnižje ravni. Odločitev za dopolnitev programa so poleg navedenega spodbudila tudi naslednja dejstva:

1. Nove družbene okoliščine z vse bolj številnimi prihodi državljanov tretjih držav, ki govorijo tudi od slovenščine zelo oddaljene jezike, zahtevajo dopolnitev in prilagoditev obstoječih dokumentov.
2. Povpraševanje po uradnih potrdilih o znanju slovenščine na najnižji ravni SEJA.
3. Razvoj stroke v Sloveniji in v mednarodnih okvirih:
 - prenova opisa t. i. preživetvene ravni (A1); dokument Preživetvena raven za slovenščino iz leta 2004 je bil ob novih spoznanjih in izkušnjah ter razvoju stroke prenovljen leta [2016](#);
 - leta 2018 je Svet Evrope izdal [dodatek k SEJU](#), ki prinaša nove oziroma izčrpno dopolnjuje ter razširja obstoječe opisnike ravni jezikovne zmožnosti v neprvih jezikih (prevod v slovenščino je v postopku redakcije).
4. Petletne izkušnje s poučevanjem in preverjanjem znanja slovenščine po programu *Slovenščina kot drugi in tuji jezik* navajajo k dopolnitvam nekaterih mest v programu (npr. ocenjevalnih meril).
5. Izpiti iz znanja slovenščine, ki se v RS izvajajo po programu *Slovenščina kot drugi in tuji jezik* (SDTJ), so bili med letoma 2016 in 2017 evalvirani s strani vplivnega združenja evropskih jezikovnih testatorjev [ALTE](#) in dobili znak kakovosti Q za dobo pet let (do 2022). Z evalvacijo se je pokazala potreba po nekaterih dopolnitvah in manjših prilagoditvah sistema preverjanja in ocenjevanja znanja.

Pri pripravi programa *Slovenščina kot drugi in tuji jezik* smo vse navedeno v zgornjih petih točkah upoštevali. Pričujoči program je rezultat obširnega projekta, ki je zajemal več faz (gl. Prilogo 3 – Razvojno delo pri pripravi programa; vsa podrobnejša vsebinska projektna dokumentacija je na voljo v Centru za slovenščino kot drugi in tuji jezik).

Program *Slovenščina kot drugi in tuji jezik* je štiristopenjski: dodan je opis najnižje, vstopne ravni SEJA (A1), ki je v prvotni različici programa ni bilo. Osnovne ravni v programu SZT zaradi specifične publike in njenih potreb ter uradnih zahtev nismo želeli bistveno spreminjati; ostaja približno enaka, kot je bila že v programu SZT, in obsega drugo in tretjo raven SEJO (zgornjo A2 in B1), tj. na meji med osnovnim in samostojnim uporabnikom jezika. Poleg osnovne ravni program opisuje višjo raven (ta združuje srednjo in visoko raven programa SZT), ki jo SEJO opisuje kot raven B2. Program v primerjavi s programom SZT prinaša raven odličnosti, ki ima za izhodišče t. i. učinkovitega uporabnika (po SEJO) in smo jo zaradi jasnosti in nove vsebine poimenovali na novo – med drugim tudi zato, da ne bi prišlo do zamenjav z visoko ravno iz starega programa SZT. Raven odličnosti obsega obe najvišji ravni SEJO (C1 in C2). Natančnejša predstavitev sledi v nadaljevanju (Standardi znanja).

Program *Slovenščina kot drugi in tuji jezik* je zastavljen tako pregledno, da ga bodo na eni strani lahko uporabljali izvajalci programa (organizatorji jezikovnih tečajev, učitelji slovenščine kot drugega in tujega jezika, oblikovalci učnih načrtov, avtorji učnih gradiv, avtorji izpitnih gradiv in izvajalci izpitov), na drugi pa tudi tisti deležniki (osebe in ustanove), ki se v Sloveniji ukvarjajo z jezikovnim načrtovanjem in jezikovno politiko. Program ponuja jasne opredelitve posameznih ravni, ki so tudi mednarodno primerljive, in je tako lahko med drugim v pomoč pri (formalnopravnem) določanju jezikovnih zahtev in načinov preverjanja znanja slovenščine.

S tem programom smo želeli pripraviti dobro izhodišče za izvajanje jezikovnoizobraževalnih programov, tj. ponuditi standarde znanja v obliki jasnih opisnikov, ki bodo olajšali izdelavo učnih načrtov za konkretne jezikovne tečaje, pripravo učnih gradiv in izdelavo jezikovnih testov (za uvrščanje v skupine, teste napredovanja ter predvsem za preverjanje znanja za pridobitev javno veljavne listine), pa tudi drugo podporo pri razvijanju sporazumevalne zmožnosti udeležencev programa *Slovenščina kot drugi in tuji jezik*. Pri tem izvajalcem programa priporočamo vzporedno uporabo drugih virov, kot so

Preživetvena raven za slovenščino (2016), *Sporazumevalni prag za slovenščino* (2004), *Opisi ravni jezikovnega znanja* (2004) in *Skupni evropski jezikovni okvir* (2011) ter njegov dodatek (2018). Jezikovnim načrtovalcem in oblikovalcem jezikovne politike pa ta program ponuja kratko in jasno opredelitev oz. opis posameznih ravni jezikovnega znanja.

Poimenovanje *Slovenščina kot drugi in tuji jezik* dejansko najbolje povzema celotno vsebino programa, tako na področju izobraževanja (učenja in poučevanja) kot preverjanja in certificiranja znanja slovenščine v oblikah, ki niso vključene v preostale javno veljavne programe. Zanj smo se odločili, ker želimo vanj vključiti čim širši krog končnih uporabnikov. Termin tujec (v poimenovanju programa *Slovenščina za tujce*) s strokovnega in formalnopravnega stališča ne ustreza več in je v tem kontekstu zaznamovan (ne vključuje npr. pripadnikov manjšin in priseljencev, ki po svojem formalnopravnem statusu nikakor niso tujci). V strokovni literaturi se pogosteje uporabljajo zveze tuji govorec, uporabnik slovenščine kot drugega in tujega jezika (v primerjavi z domači, naravni, tudi materni govorec).¹ Poimenovanje, ki ga predlagamo, je bolj univerzalno: vključuje tako govorce slovenščine kot jezika okolja, kot tiste, ki imajo slovenščino za svoj drugi jezik in vse, za katere je slovenščina dejansko tuji jezik (npr. študentje na univerzah v tujini, ki se udeležujejo tamkajšnjih programov učenja slovenščine, bi pa npr. potrebovali uradno potrdilo o znanju slovenščine, ki bi ga lahko pridobili z udeležbo na izpitu po tem programu).

3. Namen programa

Namen programa je pridobivanje in nadgrajevanje oz. zviševanje zmožnosti sporazumevanja v slovenščini pri odraslih govorkah in govorcih² slovenščine kot neprvega jezika. Ker izhaja iz konkretnih sporazumevalnih potreb odraslega udeleženca, ne pomeni le izboljšanja njegove splošne izobraženosti, temveč tudi uspešnejše vključevanje v družbo in na trg dela ter hkrati pomembno prispeva k družbeni koheziji. Program *Slovenščina kot drugi in tuji jezik* (SDTJ) je javnoveljavni program po katerem se ne pridobi javnoveljavna izobrazba, sodi v sklop programov za zviševanju ravni pismenosti in temeljnih zmožnosti, po 16. členu Zakonu o izobraževanju odraslih (Ur. l. RS, št. 6/2018).

Ker program udeležencu izobraževanja omogoča tudi potrjevanje njegove zmožnosti sporazumevanja v slovenščini oz. pridobitev javno veljavne listine, to v širšem kontekstu pomeni tudi uresničevanje formalnopravnih določb o znanju slovenščine, ki jih prinašajo na primer Zakon o državljanstvu RS (Ur. l. RS 24/07), Zakon o zdravniški službi (Ur. l. RS 88/16), Zakon o zdravstveni dejavnosti (Ur. l. RS 88/16), Zakon o urejanju trga dela (Ur. l. RS 75/2019) in drugi predpisi.

Program SDTJ je v celoti usklajen z dokumentom *Skupni evropski jezikovni okvir: učenje, poučevanje, ocenjevanje* (2011; v nadaljevanju SEJO) in njegovim Dodatkom, ki ga je Svet Evrope objavil leta 2018 (gl. pogl. Literatura in reference). SEJO pomeni pomembno izhodišče za jezikovne izobraževalne programe v mednarodnem, še posebej evropskem prostoru, saj omogoča transparentnost in primerljivost programov jezikovnega izobraževanja preverjanja in certificiranja jezikovnega znanja v neprvih jezikih.

S tem programom, ki omogoča pridobivanje in nadgrajevanje oz. zviševanje zmožnosti sporazumevanja v slovenščini pri odraslih govorkah in govorcih slovenščine kot neprvega jezika, se uresničuje tudi eden od ukrepov, predvidenih v Resoluciji o Nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014–2018 (Ur. l.

¹ Dodatek SEJA ukinja ločevanje med domačim/naravnim in tujim govorcem ter ga nadomešča z zvezo uporabnik jezika.

² Moška slovnična oblika se v tem dokumentu nanaša na katerikoli spol.

RS, št. 62/2013), ki na več mestih predvideva uskladitev jezikovnih zahtev (in certificiranja jezikovnega znanja) s SEJOM in v pogl. 2.3 (Formalnopravni vidiki slovenske jezikovne politike) navaja, da bi »vsaj za zaposlitve v javnem sektorju morali formalnopravno in vsebinsko uskladiti zahteve po certificiranem znanju slovenščine in drugih jezikov ter poskrbeti za njihovo primerljivost z lestvicami Skupnega evropskega jezikovnega okvira. Zdaj veljavni certifikatni sistem za slovenščino kot tuji jezik, ki je tudi mednarodno priznan, mora dobiti zakonsko pravno podlago.«

S programom, ki omogoča pridobivanje in zviševanje zmožnosti sporazumevanja v slovenščini pri odraslih govornih slovenščine kot neprvega jezika, se udejanja tudi Resolucija o Nacionalnem programu izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji za obdobje 2013–2020 (Ur. l. RS, št. 90/2013), in sicer prvi cilj, ki se nanaša na »dvig izobrazbene ravni prebivalstva in ravni temeljnih zmožnosti«, in četrti cilj, ki se nanaša na »izboljšanje splošne izobraženosti«.

4. Ciljna skupina

Program SDTJ je namenjen odraslim osebam, ki želijo oz. morajo pridobiti ali nadgraditi znanje slovenščine kot drugega in tujega jezika, ga preveriti in/ali uradno potrditi. Ciljna skupina so torej odrasli **udeleženci izobraževanja**, t. j. udeleženci jezikovnih tečajev in izpitov iz znanja slovenščine, ki jim program SDTJ odpira možnost sporazumevanja v slovenščini na različnih ravneh in za različne sporazumevalne potrebe, jezikovni izpiti po tem programu pa jim omogočajo pridobiti javno veljavno listino o znanju slovenščine na različnih ravneh in za različne uradne namene (npr. za potrebe nadaljnega izobraževanja, za potrebe trga dela itn.), pri čemer so te ravni v celoti usklajene s SEJOM.

Udeleženci izobraževanja so odrasli različnih starosti (najmanj pa 16 let), ki so raznolikega izvora in z različnim kulturnim ozadjem, ki uporabljajo različne prve jezike in imajo predznanje slovenščine na različnih ravneh oz. so v slovenščini popolni začetniki (brez kakršnegakoli predznanja), ki na različnih ravneh obvladajo tudi druge (tuje) jezike (ali jih sploh ne obvladajo) ter so dosegli različne stopnje izobrazbe in imajo najrazličnejše poklicne profile in s tem zelo raznolike jezikovne potrebe: od najbolj temeljnih »preživetvenih«, povezanih s prehrano, bivanjem in zdravjem, prek poklicnih do akademskih jezikovnih potreb, povezanih s študijem in raziskovalnim delom, od povsem zasebnih, ki so povezane z družabnim življenjem, do tistih, ki so povezane z bolj ali manj aktivnim delovanjem v javnem življenju (npr. tolmači).

Vse navedeno pomeni, da so udeleženci izobraževanja zelo heterogeni, zato lahko predvidevamo zelo različne hitrosti napredovanja pri učenju slovenščine kot drugega in tujega jezika in zelo različne ravni pridobljenega znanja.

5. Cilji programa

Cilji programa SDTJ so opredeljeni glede na njegov namen in predvideno ciljno skupino uporabnikov.

Ker je pridobivanje jezikovne zmožnosti stopenjsko, je tako zasnovan tudi program, ki opredeljuje štiri ravni. Preglednica 1 prinaša shematski prikaz ravni programa SDTJ in njihovo primerljivost z ravnmi SEJA. Ravni so podrobneje opisane v pogl. 5 Katalog znanja.

Slovenščina kot drugi in tuji jezik	Skupni evropski jezikovni okvir
Vstopna raven	A1 Osnovni uporabnik: vstopna raven
Osnovna raven ³	A2 Osnovni uporabnik: vmesna raven
	B1 Samostojni uporabnik: raven sporazumevalnega praga
Višja raven	B2 Samostojni uporabnik: višja raven
Raven odličnosti	C1–C2 Učinkoviti uporabnik

Preglednica 1: Ravni programa Slovenščina kot drugi in tuji jezik v primerjavi s SEJOM

Za udeležence programa **na vstopni ravni** je glavni cilj sporazumevanje v slovenščini na najbolj temeljni ravni (za potrebe preživetja). Cilj programa je v tem okviru sistematično razvijanje sporazumevalne zmožnosti v slovenščini od začetka do ravni, kjer govorec šele vstopa v sporazumevanje na različnih področjih družbenega življenja, predvsem na zasebnem, poklicnem in izobraževalnem. Izhodišče je posameznik, ki v konkretni situaciji (jaz-tukaj-zdaj) pri sporazumevanju potrebuje pomoč naklonjenega sogovorca, poudarek je na razumevanju in govorni interakciji, manj na samostojnem govorjenju in pisanju.

Za udeležence programa SDTJ na **osnovni in višji ravni** ter **na ravni odličnosti** je glavni cilj (samostojno) sporazumevanje v slovenščini ter razumevanje jezikovne, kulturne in politične podobe slovenske družbe. Cilj programa je v tem okviru sistematično razvijanje sporazumevalne zmožnosti v slovenščini za uresničevanje sporazumevalnih potreb na vseh področjih družbenega življenja: zasebno in javno, v poklicnem življenju in v izobraževanju.

Da bi udeleženci programa na katerikoli ravni lahko celovito razvili svojo sporazumevalno zmožnost v slovenščini, v programu razvijajo **jezikovno zmožnost** (leksikalno, fonološko, oblikoslovno, skladijsko znanje in zmožnosti), **sociolingvistično zmožnost**, ki vključuje družbene in kulturne okoliščine rabe slovenščine (poznavanje družbenih konvencij, kot so pravila vljudnosti, norme vedènja, itn.), ter **pragmatično zmožnost**, ki zajema sposobnosti in strategije za razumevanje in tvorjenje govornih in zapisanih besedil (obvladanje jezikovnih funkcij in govornih dejanj, zmožnost tvoriti pravilna in smiselna povezana (kohezivna in koherentna) besedila, prepoznavanje posrednih govornih strategij, npr. ironije itn.) ter strategije za sodelovanje v pogovoru. Program SDTJ usmerja uporabnike k funkcionalni rabi razpoložljivih jezikovnih sredstev in vključuje vse štiri sporazumevalne dejavnosti – produktivni **govorjenje in pisanje**, ter receptivni **poslušanje in branje** –, a tako, da udeležencu programa omogoča oblikovanje njegovega jezikovnega profila glede na njegove konkretne sporazumevalne potrebe. To pomeni, da mu omogoča neenakomerno razvijanje sporazumevalne zmožnosti v slovenščini oz. razvijanje samo izbranih sporazumevalnih dejavnosti (na primer: udeleženec programa lahko primarno razvija zmožnost govorjenja in razumevanja besedil v slovenščini, manj pa ga zanima pisanje ipd.).

Program SDTJ je zastavljen tako pregledno, da ga bodo na eni strani lahko uporabljali izvajalci programa (organizatorji jezikovnih tečajev, učitelji slovenščine kot drugega in tujega jezika, oblikovalci učnih načrtov, avtorji učnih gradiv, avtorji izpitnih gradiv in izvajalci izpitov), na drugi pa tudi tisti deležniki

³ Kot je razvidno iz preglednice, osnovna raven in raven odličnosti »pokrivata« po dve ravni SEJA. Razvoj stroke je namreč prinesel spoznanje, da je jezikovna zmožnost le redko enakomerno razvita v vseh svojih razsežnostih (npr. pri branju, poslušanju, pisanju, pogovarjanju), bolj se pri posameznem uporabniku jezika razvijajo tiste dejavnosti, ki jih pogosteje in več prakticira (to je še posebej natančno opisano v Dodatku SEJU). Program SDTJ je zastavljen prožno, tako da bolj ustreza realnosti in omogoča oblikovanje posameznikovega jezikovnega profila tako pri pridobivanju jezikovne zmožnosti v slovenščini kot pri preverjanju te zmožnosti in njenem certificiranju.

(osebe in ustanove), ki se v Sloveniji ukvarjajo z jezikovnim načrtovanjem in jezikovno politiko. Program ponuja jasne opredelitve posameznih ravni, ki so tudi mednarodno primerljive (gl. preglednico 1) in je tako lahko med drugim v pomoč pri (formalnopravnem) določanju jezikovnih zahtev in načinov preverjanja znanja slovenščine.

S tem programom smo želeli pripraviti dobro izhodišče za izvajanje jezikovnoizobraževalnih programov, tj. ponuditi standarde znanja v obliki jasnih opisnikov, ki bodo olajšali izdelavo učnih načrtov za konkretne jezikovne tečaje, pripravo učnih gradiv in izdelavo jezikovnih testov (za uvrščanje v skupine, teste napredovanja ter predvsem za preverjanje znanja za pridobitev javno veljavne listine), pa tudi drugo podporo pri razvijanju sporazumevalne zmožnosti udeležencev programa SDTJ. Pri tem izvajalcem programa priporočamo vzporedno uporabo drugih virov, kot so *Preživetvena raven za slovenščino* (2016), *Sporazumevalni prag za slovenščino* (2004) in *Skupni evropski jezikovni okvir* (2011) ter njegov Dodatek (2018). Jezikovnim načrtovalcem in oblikovalcem jezikovne politike pa ta program ponuja kratko in jasno opredelitev oz. opis posameznih ravni jezikovnega znanja.

6. Katalog znanja oziroma vsebina programa

V tem poglavju so natančneje opredeljeni in razčlenjeni:

1. standardi znanja na posameznih ravneh, strukturirani v posamezne programske enote, in
2. vsebine programa (teme, sporazumevalni vzorci, slovnične strukture in vrste besedil) po ravneh.

6.1 Standardi znanja

Standardi znanja, opisani v tem programu, se nadgrajujejo: standardi znanja na nižjih ravneh se avtomatično vključujejo tudi v višje ravni.

6.1.1 Vstopna raven (raven A1 po SEJU)

Uporabnik slovenščine na vstopni ravni se lahko zelo preprosto sporazumeva v vsakodnevnih situacijah, ki so povezane z zadovoljevanjem konkretnih potreb; pri tem si pomaga z neverbalnimi sredstvi, potek sporazumevanja pa je v veliki meri odvisen tudi od naklonjenega sogovorca oz. njegove pomoči.

Govorjenje

Dialoško

- Preprosto se zna pogovarjati o najbolj osnovnih osebnih zadevah in stvarnih, predvidljivih temah (družina, dežela izvora, poklic oz. delo, šola, hobiji, kaj mu je všeč in kaj ne, itn.).
- Lahko sledi enostavnim napotkom in navodilom o času, lokaciji, številah itn., zna prositi za stvari in jih dati drugim.
- Obvlada zelo preproste vsakodnevne transakcije za zadovoljevanje konkretnih potreb (naroči hrano in pijačo, kupi karto ipd.), uporablja številke, količinske izraze, cene, izraziti zna čas.
- Odgovarjati zna na enostavna vprašanja o sebi, če sogovorec govori počasi in jasno, svoje izjave podpira s kretnjami in telesno govorico (npr. pri zdravniku).

Monološko

- Opisati zna sebe in povedati, kaj je po poklicu, kaj dela, kje živi, kaj ga zanima, česa ne mara.
- Tvoriti zna preproste izjave o krajih in ljudeh (npr. svoji družini, prijateljih, sodelavcih).
- Ob vnaprejšnji pripravi zna s preprostimi besedami in naučenimi izrazi kaj opisati (npr. osebo, predmet, okolico, sobo, sliko, svoje delo).

Poslušanje

- V počasnem in razločnem govoru razbere konkretne informacije (kraj, čas, ceno, kje je kaj ...) ob znanih vsakdanjih temah.
- Pri poslušanju preprostega pogovora (če je ta razločen in počasen) razume besede, kratke izjave (npr. med prodajalcem in stranko).
- V počasnem in jasnem govoru lahko sledi zelo kratkim in preprostim navodilom ter napotkom.

Branje

- Razume zelo kratka, preprosta besedila in sporočila.
- V preprostih obvestilih v vsakdanjih situacijah prepozna znana imena, besede in besedne zveze.
- Razume napise (npr. v trgovinah, na pošti, na delu) in napotke, osnovne informacije v hotelu, v oglasih, programih, letakih, brošurah (npr. čas, kraj, cena, program).
- Razume kratka besedila o vsakdanjih temah in temah, ki ga/jo osebno zanimajo (novice o športu, glasbi, potovanjih, vremenske napovedi, kratke zgodbe), napisana v preprostem jeziku in opremljena s slikami.

Pisanje

Pisanje

- Zna napisati informacije o osebnih zadevah (družina, delo, hobiji, kaj mu je všeč, kaj ne, ipd.).
- Zna napisati preproste izjave o sebi in drugih (kje živijo, kaj delajo), s preprostimi besedami zna opisati vsakdanje predmete, prostore, svoje delo itn.
- Z osebnimi podatki zna izpolniti obrazec; preprosto zna vprašati po informacijah (npr. po času, kraju, ceni itn.).
- Napisati zna preprosto osebno sporočilo.

Dopisovanje

- Pisno zna preprosto posredovati osebne in druge zanj pomembne podatke in prositi zanje.
- V obliki niza zelo preprostih kratkih izjav zna napisati preprosto (osebno) sporočilo (npr. SMS in spletne prispevke), odgovoriti na preprosto osebno pismo ipd.; pri tem uporablja ustaljene sporazumevalne vzorce.

Pri opredelitvi standardov znanja za vstopno raven so bili upoštevani opisniki v lestvicah SEJA za raven A1 in njegovem Dodatku ter opisniki v dokumentu *Preživetvena raven za slovenščino* (2016).

6.1.2 Osnovna raven (ravni A2–B1 po SEJU)

Govorec slovenščine jezik obvlada toliko, da se v pretežni meri lahko samostojno sporazume. Znajde se v večini vsakodnevnih in ponovljivih situacij; pri tem uporablja širok razpon preprostega jezika, da lahko izrazi večino tistega, kar želi sporočiti.

Gl. tudi standarde znanja za vstopno raven.

Govorjenje

Dialoško

- Pri govornem sporazumevanju je precej samostojen, lahko začne, konča in vzdržuje neposredni pogovor o znanih temah.
- Pogovarjati se zna o različnih temah iz vsakdanjega življenja ali o temah, ki ga zanimajo (npr. prazniki, prosti čas itn.).
- Znajde se v večini vsakdanjih situacij, pa tudi v manj vsakdanjih situacijah v trgovinah, banki, na pošti idr., npr. ob vračilu izdelka, s katerim ni zadovoljen (se npr. pritoži); s sogovorncem se zna dogovoriti za skupne dejavnosti.
- V pogovoru zna prevzeti različne (resnične in izmišljene) vloge in v skladu z njimi zastopati svoje stališče. Zna poiskati in posredovati nezapletene stvarne informacije, pridobiti specifične informacije, prositi za napotke in se ravnati po njih.
- Ko je govor o rešitvah vsakdanjih težav ali o praktičnih vprašanjih, zna preprosto predstaviti svoje mnenje in izraziti odziv na mnenja drugih in pri tem vljudno izraža svoje strinjanje ali nestrinjanje.

Monološko

- Zna primerjati dve ali več stvari med seboj in izraziti ter pojasniti svojo odločitev za določeno izbiro.
- Razmeroma tekoče in brez priprave zna pripovedovati o različnih temah z vsakdanjih področij in področij, ki ga zanimajo ali so zanj pomembna (npr. družina, hobiji, delo, potovanje, aktualni dogodki), in pri tem poudariti tisto, kar se mu zdi najpomembnejše.
- Zna pripovedovati o dogodkih, kakor so se zgodili v časovnem zaporedju.
- Izraziti zna osebna stališča in jih utemeljiti.
- Pojasniti zna svoje načrte in dejanja.
- Izraziti zna čustva in opisati svoje počutje.
- Zna preprosto svetovati.
- Opisati zna različne prostore, kraje, navade ljudi, njihovo delo in dejavnosti.
- Opisati zna resnične in izmišljene dogodke.
- Obnoviti zna vsebino knjige ali filma in opisati svoje vtise v zvezi s tem, povedati zna zgodbo.
- Obnoviti in povzeti zna vsebino preprostega časopisnega članka; preprosto zna predstaviti vsebino, ki je grafično prikazana (npr. tabelarno, grafično prikazani rezultati anket ipd.).

Poslušanje

- Razume glavne točke jasnega standardnega govora (tudi daljšega pogovora) o znanih temah, s katerimi se redno srečuje pri delu, v šoli, prostem času itn.
- Razume kratke pripovedi in opise (npr. predstavitev osebe, opis kraja) ter v njih razbere posamezne informacije.
- Razume preproste tehnične informacije (npr. navodila za uporabo pripomočkov, ki jih pogosto uporablja pri delu, doma).
- Lahko sledi jasno izraženim napotkom in drugim navodilom (npr. kaj je treba narediti).
- Če je govor razmeroma počasen in jasen, razume bistvo radijskih novic.
- V preprostejšem posnetem gradivu (npr. informacije po telefonu, javna obvestila) o znanih temah razbere specifične informacije.
- Razume glavne točke preprostih (tudi daljših) intervjujev in anket.

- Razume bistvo televizijskih oddaj o znanih temah, v katerih je govor razmeroma počasen in razločen.
- Lahko sledi filmom, če je zgodba v večji meri razumljiva iz slike in dogajanja ter če je govor razločen in jezik preprost.
- Iz vsebine govora zna razbrati okoliščine sporočanja (npr. kje poteka pogovor, kdo so govorniki).

Branje

- Razume nezapletena zapisana stvarna besedila o vsakdanjih temah in temah, povezanih z njegovim poklicnim področjem in interesi.
- Zna poiskati in razume specifične predvidljive podatke v preprostih vsakdanjih gradivih, npr. oglasih, letakih, jedilnih listih, seznamih literature, vozniških redih, grafičnih prikazih ...
- Prepozna glavne poudarke in utemeljitve v preprostih časopisnih člankih o znanih temah.
- Razume vsakdanje napise in obvestila, kratka osebna pisma ter jasno napisana preprosta navodila za uporabo opreme ali pripomočkov.

Pisanje

Pisanje

- Pisati zna kratka preprosta sporočila v ustaljenih oblikah (tudi npr. v obrazcih) za neposredne potrebe (npr. obvestilo, napotek, navodilo, recept, pritožbo, mali oglas, vabilo, različne oblike prošnje, nasvet, življenjepis, povpraševanje, prijava ...).
- V povezanih stavkih zna preprosto opisati vsakdanje vidike svojega okolja, npr. ljudi, kraje, dogodke v šoli ali na delovnem mestu.
- Na kratko zna v glavnih potezah opisati dogodke, pretekle dejavnosti ali osebna doživetja, zna napisati tudi preprosto zgodbo (lahko ob izmišljenem dogodku).
- Uporablja zna najpogostejše povezovalce (in, pa, ker, ampak), da stavke poveže v preprosto linearno zgodbo ali opis.
- V kratkem besedilu zna preprosto utemeljiti nekatera dejstva (npr., zakaj se uči/uporablja slovenščino...) ali predstaviti svoj pogled na stvari.

Dopisovanje

- Lahko si dopisuje s prijateljem: razume preprosta osebna pisma in zna nanje odgovoriti.
- Lahko se vključuje v preprostejši dejavnosti na družabnih omrežjih.

Pri predstavitvi standardov znanja za osnovno raven so bili v veliki meri upoštevani opisniki v lestvicah SEJA in njegovem Dodatku za ravni A2 in spodnjo B1.

6.1.3 Višja raven (raven B2 po SEJU)

Govorec na višji ravni razume glavne ideje v kompleksnih besedilih na najrazličnejše teme. Govori tekoče in spontano. Tvoriti zna jasna, zaokrožena besedila in razložiti svoja stališča ob aktualnih vprašanjih.

Gl. tudi standarde znanja za vstopno in osnovno raven.

Govorjenje

Dialoško

- Sporazumeva se dovolj tekoče in spontano, da lahko vzdržuje interakcijo z domačimi govorniki.
- Dejavno sodeluje v pogovoru med domačimi govorniki.

- Zna začeti, vzdrževati in končati pogovor z učinkovito menjavo vlog.
- Lahko dejavno sodeluje v vsakdanjih in nevsakdanjih formalnih razpravah; lahko prispeva k razpravi o stvareh, ki so mu blizu.
- Lahko pojasni svoje ideje in mnenja ter jih podpre z relevantnimi razlagami, utemeljitvami in komentarji.
- Zna jasno na kratko predstaviti zadevo ali težavo. Sposoben se je pogajati, da bi rešil zaplete (npr. neupravičena kazen za prometni prekršek).
- Zna zanesljivo posredovati podrobne informacije.
- V intervjuju zna ob spodbudi spraševalca razširiti in razviti misli.

Monološko

- Posredovati zna jasne, podrobne prikaze najrazličnejših tem, povezanih s področji, ki ga zanimajo.
- Zna jasno argumentirati, svoja stališča osvetljuje z ustreznimi primeri. Argumente zna logično povezati; zna predstaviti prednosti in pomanjkljivosti različnih možnosti.
- Posredovati zna jasne, sistematično razvite opise in pripravljene predstavitve, pri tem navaja prednosti in slabosti različnih možnosti.
- Zna izraziti različna čustvena stanja in poudariti osebni pomen dogodkov in doživetij.
- Zna na različne načine ubesediti to, kar želi povedati. Zna načrtovati, kaj je treba reči in s katerimi sredstvi, ter pri tem upošteva učinek na naslovnike.

Poslušanje

- Razume glavne ideje vsebinsko in jezikovno kompleksnega standardnega govora o konkretnih in abstraktnih temah (npr. podrobna navodila, obvestila in sporočila) v običajni hitrosti.
- Z nekaj truda razume večino tistega, kar govorijo ljudje okoli njega.
- Lahko sledi bistvu izobraževalnih/strokovnih predstavitev (npr. predavanja, govori, poročila).
- Razume obvestila in sporočila o konkretnih in abstraktnih temah, povedana v standardnem jeziku z normalno hitrostjo.
- Razume večino radijskih dokumentarnih oddaj in večino drugega posnetega avdio gradiva v standardnem jeziku in normalni hitrosti ter prepozna govorčevo razpoloženje, ton govora itn.

Branje

- Bere precej samostojno, pri čemer način in hitrost branja prilagaja različnim besedilom in namenom.
- Bere korespondenco, ki se nanaša na njegovo interesno področje, in hitro razbere bistvo sporočila.
- Zna na hitro preleteti dolga in kompleksna besedila (npr. novice, članki in poročila) ter v njih prepoznati vsebino in najti relevantne podrobnosti.
- Razume članke in poročila o sodobnih problemih, v katerih pisci zastopajo določena stališča ali poglede.
- Razume daljša kompleksna navodila s svojega strokovnega področja.

Pisanje

Pisanje

- Zna pisati jasna, strukturirana besedila o različnih temah z znanih področij.
- Zna pisati jasne, podrobne opise na različne teme, povezane z njegovim interesnim področjem.

- Zna pisati eseje ali poročila, v katerih razvije določen argument, navede razloge za določeno stališče ali proti njemu, pojasni prednosti in slabosti različnih možnosti ter navaja razloge in ustrezne primere.
- Na podlagi jasno strukturiranega predavanja na znano temo si dela zapiske.

Dopisovanje

- Zna sprejemati in zapisati sporočila, v katerih se poizveduje o nečem oz. se kaj pojasnjuje.
- Zna pisati pisma, v katerih izraža čustva in mnenja, poudarja osebni pomen dogodkov in doživetij ter komentira novice in poglede dopisovalca.
- Učinkovito se vključuje v družabna omrežja.

Pri opredelitvi standardov znanja za višjo raven so bili v veliki meri upoštevani opisniki v lestvicah SEJA za (spodnjo) raven B2, za pisanje tudi opisniki za zgornjo raven B1.

6.1.4 Raven odličnosti (ravni C1–C2 po SEJU)

Govorec je pri uporabi slovenskega jezika neodvisen in samostojen. Jezik učinkovito in prožno uporablja v najrazličnejših okoliščinah in sporazumevalnih položajih za osebne, družabne, akademske in poklicne namene. Razume širok razpon zahtevnejših, daljših besedil in prepoznava implicitne pomene. Tvoriti zna jasna, dobro organizirana in poglobljena besedila o kompleksnih temah.

Gl. tudi standarde znanja za vstopno, osnovno in višjo raven.

Govorjenje

Dialoško

- Sporazumeva se tekoče in spontano, pogovarja se sproščeno in ustrezno brez opaznih jezikovnih omejitev.
- Sodeluje v razpravi, tudi o kompleksnih neznanih temah, zna učinkovito zagovarjati svoje stališče, predstavljati svoje utemeljitve. Svoj govorni prispevek zna spretno navezati na prispevke drugih govorcev.
- Razume in izmenjuje kompleksne informacije o vseh stvareh, ki so povezane z njegovo poklicno vlogo.
- Kot spraševalec ali kot intervjuvanec uspešno sodeluje v intervjuju; tekoče zna razvijati misli; ustrezno uporablja členitvene signale.

Monološko

- Oblikovati zna jasne, tekoče, natančne opise in pripovedi, pri čemer vključuje podteme, razvija posamezne sestavine in svoje besedilo zaokroži z ustreznim zaključkom.
- Zna sistematično razviti argumentacijo, pri čemer ustrezno poudari bistvene točke in svoja stališča osvetli s podrobnostmi in ustreznimi primeri.
- Svoje govorjenje prožno prilagaja občinstvu.
- Besedo, ki se je ne spomni, zna nadomestiti z ustreznim izrazom tako spretno, da se to komaj opazi.
- Pri spontanem govoru se izraža tekoče in zaokroženo.

Poslušanje

- V neposredni komunikaciji ali pri spremljanju medijev nima težav pri razumevanju.
- Lahko sledi daljšemu govoru o abstraktnih in kompleksnih temah.

- Prepoznava širok razpon idiomatskih in pogovornih izrazov ter besedilo razume kljub temu, da govorec prehaja med jezikovnimi zvrstmi.
- Lahko sledi tudi daljšemu, nestrukturiranemu pogovoru med domačimi govorci.
- Lahko sledi večini nespécializiranih predavanj, predstavitev, pogovorov in razprav.
- Zna razbrati informacijo iz javnih obvestil tudi slabe kakovosti, razume kompleksne tehnične informacije, kot so npr. navodila za uporabo proizvodov in storitev.
- Razume širok razpon posnetega in predvajanega avdio gradiva, tudi če je v nestandardnem jeziku.
- Prepoznava pomske odtenke, kot so posredno izražena stališča ali odnosi med govorci.
- Razume domačega govorca, ki govori pogovorno.

Branje

- Podrobno razume daljša kompleksna besedila, na kakršna naleti v svojem družabnem, poklicnem ali akademskem življenju. Do prebranega se zna kritično opredeliti.
- Prepozna vsebino in relevantnost novic, člankov in poročil na najrazličnejše teme.
- V besedilih prepoznava različne podrobnosti, tudi stališča in posredno izražena mnenja. Informacije zna povzeti in jih povezati.
- Zna na hitro preleteti dolga in kompleksna besedila ter v njih najti relevantne podrobnosti.

Pisanje

Pisanje

- Zna pisati jasna, povezana, dobro strukturirana kompleksna besedila, poročila, članke ali eseje na najrazličnejše teme v ustreznem slogu.
- Med predavanjem zna pisati podrobne zapiske.
- Zna povzeti informacije iz različnih virov.
- Besedila so slovnično pravilna, napake so redke. Pri pisanju dela malo pravopisnih napak.

Dopisovanje

- Zna se izražati jasno in natančno ter se učinkovito in prožno prilagaja naslovníku.
- Vsebino in izrazna sredstva zna prilagoditi situaciji in naslovníku ter uporabiti okoliščinam ustrezno stopnjo formalnosti.

Pri predstavitvi standardov znanja za raven odličnosti so bili v veliki meri upoštevani opisniki v lestvicah SEJA za ravni C1 in C2.

6.2 Vsebina programa

Tematska področja

Posamezna področja, ta program jih za vstopno raven predlaga deset, za vse ravni nad njo pa 14, niso ostro razmejena, so presečna in se pogosto prepletajo, posamezne podkategorije pa so lahko celo prekrivne (npr. področje osebne identitete se tesno povezuje z osebnimi razmerji, izobraževanje z delom in poklicem; podkategorijo družbena problematika je mogoče povezati s področji delo in poklic, zdravje in telesna nega, družba, politika in gospodarstvo itn.). S predlaganimi področji so povezana širša **področja družbenega življenja**, kot jih navaja tudi SEJO, in sicer zasebno, javno, poklicno in izobraževalno, ter **kraji dogajanja, institucije, osebe, predmeti, dogodki, postopki in besedila**. To pomeni, da posamezna področja niso povezana le z besediščem, ampak tudi s situacijami (kraji, ustanovami, dogodki ...), v katerih poteka sporazumevanje, in z jezikovnimi funkcijami, ki jih govorec

slovenščine pri tem uresničuje (npr. pri tematskem področju hrana in pijača je uporabnik lahko postavljen v situacijo v restavraciji, kjer naroča hrano, ipd.).

Tematska področja so glavno izhodišče za širitev variantnih ubeseditiv, tako na ravni besedišča kot na ravni skladijskih struktur. Tematskih področij se pri poučevanju lotevamo postopno: od konkretnih, ki zadevajo vsakdanje življenje in so povezana s preživetjem na vstopni ravni (gl. preglednico 2), do bolj abstraktnih področij (npr. politika, družba) in njihovih podkategorij (npr. odvisnosti, ekologija, politična ureditev itn.) (gl. preglednico 3) – možno pa je seveda tudi drugače, pač glede na potrebe in želje udeležencev programa.

Na vstopni ravni so teme omejene na najbolj temeljne teme in jih navajamo v preglednici posebej. Kot je razvidno iz preglednice 2, se omejujemo na zgolj deset tematskih področij, znotraj vsakega izmed njih pa navajamo le tiste podteme, za katere menimo, da so nujne za preživetje. Pri tem je treba poudariti, da sporazumevanje na vstopni ravni pogosto podpirajo neverbalne prvine (slike in ilustracije pri branju, šumi za podporo pri poslušanju, kretnje pri govorjenju).

Tematski sklopi	Podkategorije
1. Osebna identiteta	Ime, (elektronski) naslov, telefon, starost, spol, poklic, družina; osebni dokumenti; obrazci
2. Stanovanje, bivanje, okolje	Vrste bivališč, prostori, pohištvo in oprema; infrastruktura (napeljave); okolje; vreme; domače živali, rastline
3. Telo in zdravje	Telo (deli telesa); počutje in stanje, bolezen; zdravstvene storitve
4. Hrana in pijača	Hrana in pijača; naročanje
5. Vsakdanje življenje, prosti čas	Opravila; čas (deli dneva, ure) hobiji in interesi; RTV, prireditve (kino, gledališče, koncerti, tekme); družabno življenje, družabna omrežja
6. Nakupovanje, storitve	Trgovine, pošta, telefon, banka, policija; cene, denar; količine in merske enote; embalaža, materiali; oblačila in obutev
7. Osebna razmerja	Pozdravljanje; družabno življenje (voščila, vabila)
8. Izobraževanje	Vrste šol, šolski predmeti, stvari v zvezi s šolo; izpiti
9. Delo in poklic	Poklici; delo in delovni prostori; iskanje zaposlitve; zaslužek
10. Promet, potovanje	Kraji; prometne poti, vozila, javni prevoz; orientacija; potovanja (turizem)

Preglednica 2: Tematska področja za vstopno raven

Za natančnejšo predstavo o besedišču in jezikovnih funkcijah ter njihovem obsegu na posameznih tematskih področjih na vstopni ravni izvajalcem tega programa priporočamo dokument *Preživetvena raven za slovenščino* ter učbenike slovenščine kot drugega in tujega jezika za raven A1.

Tematska področja so za osnovno in višjo raven ter raven odličnosti razširjena na skupno 14 področij, kot kaže preglednica 3.

Tematski sklopi	Podkategorije
1. Osebna identiteta	Ime, naslov, telefon, rojstni podatki, starost, spol, status, narodnost, izvor, poklic, družina, vera, interesi, značaj in temperament, videz; osebni dokumenti
2. Stanovanje in bivanje	Vrste bivališč, prostori, pohištvo in oprema, napeljave, gospodinjski aparati, orodje; domača opravila; lastništvo, najem; življenjski standard
3. Osebna razmerja	Razmerja in odnosi med ljudmi, druženje (zasebno in javno), dopisovanje
4. Izobraževanje	Vrste šol, izobraževalni sistem, stopnje izobrazbe, predmeti, kvalifikacije (izpiti)
5. Delo in poklic	Poklici, delo, iskanje zaposlitve, pogoji za zaposlitev, delovne razmere, zaslužek; davki; sodelavci, brezposelnost
6. Prosti čas in razvedrilo	Hobiji in interesi, radio in televizija, prireditve (kino, gledališče, koncerti, razstave, muzeji itn.), arhitektura, literatura, intelektualne in umetniške dejavnosti, tisk, e-mediji, šport in rekreacija, družabno življenje, družabna omrežja
7. Promet in potovanje	Prometne poti in prostori, vozila, javni prevoz, orientacija, potovanja (turizem), nastanitev, prtljaga, menjalnica, meja, dokumenti
8. Zdravje in telesna nega	Telo, počutje, higiena in kozmetika, zdravje in bolezen, zdravstvena oskrba, zavarovanje, posebne potrebe; skrb za zdravo življenje; odvisnosti
9. Nakupovanje	Trgovine, cene, plačilo, oblačila in obutev (moda); merske enote, denar
11. Hrana in pijača	Hrana in pijača; priprava hrane in prehranjevanje; naročanje; zdrava prehrana
12. Storitve	Pošta, telefon, banka, policija, diplomatska predstavništva, pomoč v sili; servisi in storitve (frizer, čevljar, kozmetika, čistilnica, informacije)
13. Družba, politika, gospodarstvo	Aktualni dogodki; politično dogajanje, politična ureditev; gospodarsko in družbeno dogajanje; vojna in mir; kriminal; družbeni problemi
14. Okolje in vreme	Okolje, rastline in živali, vreme; čas; poseganje v naravo, ekologija

Preglednica 3: Tematska področja za osnovno in višjo raven ter raven odličnosti

Izvajalci tega programa si lahko za natančnejšo predstavbo, katero in kako obsežno naj bi bilo besedišče na posameznih tematskih področjih na osnovni ravni, ogledajo poglavje Posebni pojmi v dokumentu *Sporazumevalni prag za slovenščino*, za nabor jezikovnih funkcij pa poglavji Jezikovne funkcije in Sporazumevalni vzorci v istem dokumentu.

Vsebine programa, opredeljene v nadaljevanju, se sistematično nadgrajujejo: vsebina nižjih ravni je v celoti vključena tudi v višje ravni.

6.2.1 Vsebina programa za vstopno raven

Besedišče

Ima osnovni nabor besed in besednih zvez, povezanih s konkretnimi, predvidljivimi situacijami iz tematskih sklopov, navedenih v preglednici 2.

Besedilo (govorno in pisno)

Če se lahko pripravi vnaprej, lahko v preprostih izjavah s preprostimi besedami in z ustaljenimi izrazi opiše običajne plati svojega življenja ter vsakdanje premete, slike ali prostore. Govor pogosto podpira s kretnjami. Povezati zna besede ali skupine besed z zelo osnovnimi linearnimi povezovalci, kot sta na primer *in, potem*.

Jezikovna pravilnost

Govorjenje

Zna uporabljati zelo kratke, večinoma naučene izjave. Govorno sporazumevanje je počasno, zanj je značilno ponavljanje, popravljanje, nedokončane izjave, premori, pomoč neverbalnih sredstev. Izgovor omejenega repertoarja naučenih besed in besednih zvez z nekaj truda razumejo domači govorniki in govorki, ki so vajeni sporazumevanja s tujimi govorniki in govorkami, so sposobni inferiranja ter so jim hkrati naklonjeni in do njih tolerantni.

Pravilno izgovarja omejeno število besed in besednih zvez.

Pisanje

V preprostih izjavah zna uporabljati nekatere (naučene) osnovne strukture in stavčne vzorce, pri tem izpušča ali reducira nekatere prvine. Pravilno zna napisati osebne podatke, znane, pogosto rabljene besede in kratke besedne zveze.

6.2.2 Vsebina programa za osnovno raven

Besedišče

Uporabiti zna precej širok razpon preprostega jezika, da se znajde v večini vsakodnevnih situacij. Iz konteksta sklepa o pomenu kakšne neznane besede in izpelje pomen izjave, če gre za znano temo.

Ima dovolj obsežno besedišče, da se z nekaterimi opisnimi strategijami, npr. z uporabo preproste besede s podobnim pomenom ali s preprostim opisom, uspešno izraža o večini tem, ključnih za vsakdanje življenje, npr. o družini, hobijih in interesih, delu, potovanju in aktualnih dogodkih.

Besedilo (govorno in pisno)

Pozna konvencije vljudnega sporazumevanja in jih ustrezno uporablja. Niz kratkih posamičnih preprostih prvin zna povezati v linearno besedilo. Zbrati zna specifične informacije iz več različnih virov (besedil) in jih preprosto povzeti. Zna preprosto parafrazirati kratke pisne odlomke ali govornjena besedila. Pri tem uporablja ubeseditve in zaporedje iz prvotnega besedila. Besedilo zna interpretirati tako, da preprosto izrazi svoje mnenje o vsebini. Zna povzeti vsebino preprostih (tudi daljših) intervjujev, anket ipd.

Jezikovna pravilnost

Govorjenje

Govori razumljivo, pri daljšem govorjenju je lahko opazno popravljanje in načrtovanje govora. Izgovarjava je razumljiva, občasno so opazne nepravilnosti.

Pisanje

Pri pisanju razmeroma pravilno uporablja nabor pogostih izrazov in vzorcev (npr. uvodne in sklepne formule pri dopisovanju ipd.). Tvori preprosta povezana besedila, ki so zapisana in zgrajena dovolj pravilno, da so razumljiva za bralca.

6.2.3 Vsebina programa za višjo raven

Besedišče

Ima velik nabor besedišča s svojega strokovnega področja in večine splošnih tem. Na splošno besedišče uporablja pravilno, morebitna izbira nepravilne besede ne ovira sporazumevanja. Zna uporabljati opise in parafraze, da zapolni vrzeli v besedišču in skladenjskih strukturah. Zna spreminjati ubesedenje, da se izogne pogostemu ponavljanju.

Besedilo

Pri pisanju zna tvoriti razumljivo povezano besedilo, v katerem uporablja standardno zgradbo in konvencionalno delitev na odstavke. Povzeti zna širok razpon stvarnih besedil (npr. odlomke poročil, intervjujev ali dokumentarnih oddaj) in domišljijskih besedil (npr. film, gledališka igra) ter komentirati in razpravljati o nasprotujočih si pogledih in glavnih temah. Pri govorjenju se izraža jasno in vljudno, tako v formalnem kot neformalnem položaju, primerno situaciji in sogovornem. Zna povzeti informacije in argumente iz več različnih virov in pripraviti poročilo. Uporablja temeljni nabor kohezivnih sredstev, da izjave poveže v koherentno besedilo; v daljšem prispevku je možno »preskakovanje«.

Jezikovna pravilnost

Ima dovolj velik obseg jezikovnega znanja, da lahko oblikuje jasne opise, izraža stališča in razvija argumente in pri tem včasih uporablja tudi skladenjsko zapletene povedi. Ne dela napak, ki bi povzročale nesporazume.

Govorjenje

Izgovarjava je jasna in naravna.

Pisanje

Pri zapisu in rabi ločil ne dela večjih napak, možni so nekateri vplivi iz prvega ali katerega drugega jezika.

6.2.4 Vsebina programa za raven odličnosti

Besedišče

Ima širok nabor besedišča, ki ga pravilno in ustrezno uporablja. Obvlada idiomatske in pogovorne izraze, zaveda se konotativnih ravni pomena. Občasne vrzeli uspešno zapolnjuje s parafraziranjem. Le redko išče izraze ali uporablja strategije izogibanja.

Besedilo

Zna načrtovati, kaj je treba reči ali zapisati in s katerimi sredstvi, pri tem upošteva učinek na naslovnika. Izraža se jasno in se mu ni treba omejevati pri tem, kar želi povedati. Sposoben je samonadzora in

samopopravkov. Zna oblikovati podrobne opise in pripovedi, v katere vgrajuje podteme, razvija stališča in ustrezno zaključuje. Svoje misli zna strniti ali jih ustrezno razširiti. Tvori koherentna besedila, za kar ustrezno uporablja različne organizacijske vzorce in povezovalce.

Jezikovna pravilnost

Dosledno ohranja visoko stopnjo slovnične pravilnosti, napake so redke.

Govorjenje

Izgovarjava je pravilna, ustrezno zna postavljati poudarke, da izrazi podrobnejše pomenske odtenke.

Pisanje

Pravopisne napake so redke.

7. Trajanje izobraževanja

Za dosego **vstopne ravni** izkušnje kažejo, da je za začetnike realen obseg **od 120 do 180 ur** organiziranega dela (pouk v tečajni obliki), morajo pa biti opismenjeni⁴ – lahko tudi v drugih pisavah. A pri tem je treba poudariti, da opismenjevanje v latinici zahteva določen čas, zato je za udeležence tečajev slovenščine, ki govorijo bolj oddaljene jezike in so uporabniki nelatiničnih pisav, treba predvideti večji obseg, govorniki katerega slovenščini sorodnih jezikov pa bodo lahko zmožnost na vstopni ravni najverjetneje pridobili ob manjšem številu ur. Kolikšen je potreben obseg ur, je odvisno od vsakega posameznika in njegovih individualnih zmožnosti in znanj, motivacije ter od njegovih sporazumevalnih potreb (za učenje zelo motivirani in nadarjeni posamezniki za dosego določenega standarda potrebujejo krajši čas).

Osnovna raven. Od 120 do 300 ur organiziranega dela (tečajna oblika).

Višja raven. 250 ur organiziranega dela (tečajna oblika).

Raven odličnosti. 200 ur organiziranega dela (tečajna oblika).

Poudariti je treba, da je navedeni obseg ur zgolj približen. Zaradi zelo različnih jezikovnih, kulturnih, socialnih in drugih izhodišč in individualnih zmožnosti udeležencev programa SDTJ (gl. pogl. 3 Ciljna skupina) časovnega obsega programa, tj. časa, ki je potreben za dosego opisanih standardov znanja, ni mogoče natančno predvideti.⁵ Zaradi številnih dejavnikov, ki vplivajo na učenje jezika, med drugim pa tudi zaradi različnih načinov učenja oz. poučevanja in njegove intenzivnosti, bi bilo takšno določanje obsega lahko zavajajoče. Dejstvo je, da morajo izvajalci prilagoditi izvajanje programa njegovim udeležencem, njihovem predznanju in siceršnjim sposobnostim ter sporazumevalnim potrebam, kar zahteva tudi določeno mero individualizacije.

⁴ Kot opismenjeni v RS veljajo vsi, ki so se šolali najmanj šest let; ker se šolski sistemi med državami močno razlikujejo, je stopnjo opismenjenosti zelo težko predvideti.

⁵ To je drugače kot v drugih javno veljavnih jezikovnih programih za odrasle, kjer se na vstopni ravni predvideva jezikovno homogeno ciljno populacijo – slovensko govoreči brez predznanja ciljnega jezika.

8. Izpitni katalog

Izpitni katalog vsebuje:

1. opredelitev štirih ravni znanja slovenščine za pridobitev javno veljavne listine o znanju slovenščine,
2. izpitne cilje na posameznih ravneh,
3. sestavo in vrednotenje izpita ter izpitne vsebine.

8.1 Opredelitev ravni

Posamezne ravni so shematsko prikazane v preglednici 1, natančno pa so opredeljene v standardih znanja v pogl. Katalog znanja; spodnja preglednica prinaša kratke povzetke teh standardov.

Raven SDTJ	Raven SEJA	Opis
Vstopna	A1	Preprosto se sporazumeva v vsakodnevni situaciji, povezanih z uresničevanjem konkretnih potreb (jaz-tukaj-zdaj). Sporazumevanje je podprto z neverbalnimi prvinami. Ob jasnem in počasnem govoru v znanih situacijah razume konkretne informacije in sledi preprostim napotkom. Razume zelo kratka, preprosta besedila. Pisno in govorno zna posredovati informacije, povezane z osebnimi zadevami, in po njih vprašati.
Osnovna	A2–B1	Pri razločnem govorjenju v standardnem jeziku razume glavne točke, kadar gre za znane stvari, s katerimi se redno srečuje na delu, v šoli, prostem času itn. Znajde se v večini vsakodnevni in ponovljivi situaciji. Tvoriti zna preprosta povezana besedila o temah, ki so mu znane ali ga zanimajo. Opisati zna izkušnje in dogodke, na kratko utemeljiti svoje mnenje in pojasniti načrte.
Višja	B2	Razume glavne ideje v kompleksnem besedilu tako o konkretnih kot abstraktnih temah. V medosebnih stikih govori dovolj tekoče in spontano, da njegova komunikacija z domačimi govorniki ni naporna ne zanj in ne za sogovornika. Tvoriti zna jasno, poglobljeno besedilo iz širokega nabora tem in razložiti stališče o nekem aktualnem vprašanju, tako da pojasni prednosti in pomanjkljivosti različnih rešitev.
Odličnost	C1–C2	Razume zahtevnejša, daljša besedila in prepozna implicitne pomene. V spontanem govoru se izraža tekoče brez očitnega iskanja ustrezne ubeseditve. Jezik uporablja prožno in učinkovito, tako za družabne kot za akademske in poklicne namene. Tvoriti zna jasna, dobro organizirana in poglobljena ter jezikovno pravilna besedila o kompleksnih temah.

Preglednica 4: Opredelitev ravni

8.2 Izpitni cilji

Izpitni cilji so izpeljani iz izpitnih vsebin oz. poudarka testiranja (gl. sestavo izpitov in izpitne vsebine v nadaljevanju).⁶

Na VSTOPNI RAVNI kandidat

- poišče in razume osnovne predvidljive podatke v preprostem vsakdanjem pisnem gradivu (npr. napisih, letakih, oglasih, programih itn.);
- razume najbolj osnovne informacije v predvidljivih situacijah;
- razume zelo kratka, preprosta pisma in sporočila, poslana prek družabnih medijev;
- v preprostem, jasnem in razločnem govoru o znanih in predvidljivih temah razume besede in kratke izjave;
- sledi počasi in jasno posredovanim navodilom in napotkom;
- v znanih situacijah ob jasnem in počasnem govoru razbere konkretne informacije;
- posreduje osebne podatke (govorno in pisno);
- napiše preprosto sporočilo in pisno odgovori na preprosta vprašanja;
- sodeluje v preprostem pogovoru o osebnih in zelo predvidljivih stvareh;
- preprosto opiše običajne plati svojega življenja;
- preprosto se sporazumeva v znanih vsakodnevnih situacijah pri pridobivanju dobrin in storitev (npr. v trgovini, restavraciji, pri osebnih izmenjavah ...).

Na OSNOVNI RAVNI kandidat

- poišče in razume relevantne podatke v vsakdanjem pisnem gradivu (npr. v pismih, brošurah, kratkih uradnih dokumentih itn.);
- prepozna glavne poudarke in utemeljitve v preprostih časopisnih člankih o znanih/predvidljivih temah;
- razume opise dogodkov, občutkov, želja v osebnih pismih in zna odgovoriti nanje (si dopisuje);
- razume bistvo in glavne točke jasnega standardnega govora (tudi daljšega pogovora) o znanih in predvidljivih temah;
- lahko sledi napotkom;
- zna zbrati informacije iz več virov;
- zna preprosto parafrazirati kratka besedila;
- zna pisati preprosta obvestila in sporočila v ustaljenih oblikah za neposredne potrebe;
- zna razmeroma tekoče predstaviti sebe in glavne vidike svojega življenja;
- zna opisati dogodke in svoja doživetja ter pojasniti svoje mnenje;
- se kot stranka znajde v vsakdanjih situacijah pri pridobivanju dobrin in storitev (npr. v trgovini, banki ...); v zvezi s tem zna pojasniti, zakaj je nekaj težava, in se pogovarjati o tem, kaj je treba storiti; zna se pritožiti.

Na VIŠJI RAVNI kandidat

- poišče relevantne podrobnosti v daljših, kompleksnih besedilih; hitro prepozna vsebino novic, člankov, poročil o širokem razponu tem;
- poišče specifične podatke in prepozna stališča v dolgih besedilih o sodobnih problemih;

⁶ Pripravljeni so bili na podlagi pilotnih testiranj, ki jih je za potrebe priprave tega programa izvedel Center za slovenščino kot drugi in tuji jezik FF UL.

- uporablja različne strategije za prepoznavanje glavnih točk v besedilu;
- povzame besedila, ki vsebujejo mnenja in utemeljitve; komentira nasprotujoče si poglede in razpravlja o njih (govorno in pisno);
- oblikuje jasen opis, glavne točke razširja in utemeljuje s primeri (govorno in pisno);
- Uporablja temeljni nabor kohezivnih sredstev, da besedilo poveže v jasno, koherentno celoto (govorno in pisno);
- razume večino pogovora med domačimi govorcji;
- razume obvestila o konkretnih in abstraktnih temah, če so govorjena v standardnem jeziku in z normalno hitrostjo;
- razume večino posnetega gradiva v standardnem jeziku, prepozna govorčevu razpoloženje itn.;
- razume bistvo predavanj, govorov in drugih oblik predstavitev, ki so vsebinsko in jezikovno zapletene;
- aktivno sodeluje v vsakdanjih in nevsakdanjih formalnih razpravah, prispeva svoje mnenje, ga pojasni in zagovarja, ovrednoti alternativne predloge itn.

Na RAVNI ODLIČNOSTI kandidat

- pisno in govorno oblikuje jasne, podrobne prikaze kompleksnih tem; pri tem poudari bistvene prvine;
- sistematično razvije argumentacijo in pri tem ustrezno poudari bistvene točke in svoja stališča osvetli s podrobnostmi;
- sledi večini predavanj, pogovorov in razprav, piše podrobne zapiske in informacije beleži tako vsebinsko pravilno in natančno, da jih lahko znova uporabi;
- podrobno razume širok razpon daljših kompleksnih pisnih besedil in v njih prepozna podrobnosti, stališča in posredno ali neposredno izražena mnenja;
- podrobno razume govor o specializiranih abstraktnih in kompleksnih temah, ki ne sodijo na njegovo poklicno ali interesno področje; občasno preveri posamezne podrobnosti, zlasti če ne pozna dobro jezikovne različice;
- prepričljivo zagovarja svoje stališče, odgovarja na vprašanja in pripombe ter tekoče, spontano in ustrezno odgovarja na protiargumente;
- povzame daljša zahtevna besedila (govorno in pisno);
- oblikuje podrobne opise in pripovedi ter vanje vgrajuje podteme, razvija posamezna stališča in jih zaokroža z ustreznim zaključkom (govorno in pisno).

8.3 Sestava in vrednotenje izpita, izpitne vsebine ter ocenjevalna merila

8.3.1 Sestava izpita na vstopni ravni (A1)

Izpit na vstopni ravni je sestavljen iz dveh receptivnih (poslušanje, branje) in dveh produktivnih delov (govorjenje, pisanje).

Sporazumevalna dejavnost	Izpitne vsebine (poudarek testiranja oz. jezikovna opravila po SEJU)	Čas reševanja	Delež pri oceni
Branje	Branje za orientacijo, branje za iskanje podatkov in utemeljitev, branje korespondence	25 min.	25 %
Poslušanje	Razumevanje pogovora med drugimi govorci, poslušanje avdiomedijev in posnetkov/neposredno poslušanje med občinstvom, poslušanje obvestil in navodil	15 min.	25 %
Pisanje	Izpolnjevanje obrazcev, dopisovanje	20 min.	25 %
Govorjenje	Družabni pogovor, monolog (opisovanje), izmenjava informacij, pridobivanje dobrin in storitev (vodeno, ob predhodni pripravi)	15 min. (+ 15 min. za pripravo)	25 %
SKUPAJ ZA IZPIT (s pripravo vred)		90 minut	

Preglednica 5: Sestava izpita na vstopni ravni

Izhodiščna besedila (stimulus) in tipi nalog

Izhodiščna besedila, iz katerih so izpeljane izpitne vsebine, so izbrana glede na predvidene oz. pričakovane sporazumevalne potrebe udeležencev izpitov. Gre za zelo kratka in enostavna besedila, ki so relevantna za ciljno skupino in na katere uporabnik slovenščine lahko naleti v vsakodnevnem sporazumevanju. Besedila so v veliki meri prirejena za potrebe jezikovnega testa oz. so zanj posebej napisana. Gre za zelo kratka in preprosta monološka in dialoška besedila, ki vsebujejo predvidljive informacije. Tipi nalog so različni, z njimi je mogoče izzvati razmeroma realno jezikovno rabo in pri receptivnih delih obsegajo naloge povezovanja in izbiranja ter kratke odgovore na vprašanja, pri produktivnih pa naloge za vodeno tvorjenje besedila (govorno in pisno).

Ocenjevanje

V receptivnih delih se za pravilne odgovore dodeljujejo točke glede na točkovalno šablono, v produktivnih delih pa se govorna in pisna produkcija udeležencev izpita ocenjujeta po analitičnih ocenjevalnih lestvicah. Lestvici za ocenjevanje govorenja in pisanja sta nastali na podlagi opisnikov v SEJU in njegovem dodatku (ravni Pred A1 in A1). Izdelani in preizkušeni sta bili za potrebe tega programa in sta povezani s formatom izpita, kot je predviden za vstopno raven. To pomeni, da se lahko ob spremembi formata izpita tudi nekoliko spremenita, vendar tako, da to ne vpliva na mejno vrednost (gl. v nadaljevanju). »Teža« izpita v vsakem primeru ostaja na vsebinski natančnosti in komunikacijskem namenu, tj. izvedbi naloge, vse druge kategorije imajo manjšo težo.

Pri [govorjenju](#) se tako ocenjujejo vsebinska natančnost in sporazumevalni namen, besedišče, sociolingvistična ustreznost ter izgovor in tekočnost. Pri [pisanju](#) se ocenjujejo vsebinska natančnost in

sporazumevalni namen (izvedba naloge), besedišče, sociolingvistična ustreznost, koherenca in kohezija ter jezikovna pravilnost (gl. prilogo 1).

Ocenjevalna merila so na vstopni ravni nekoliko drugačna kot na vseh višjih ravneh (gl. prilogo 1). Odločitev za ocenjevanje, v katerem je poudarek na doseganju ravni in ne na doseganju posameznih točk, utemeljujemo z dejstvom, da vstopna raven opisuje jezikovno zmožnost, ki je omejena na res temeljne, predvidljive in ponovljive sporazumevalne položaje; opisniki, ki bi opredeljevali zmožnost pod vstopno ravnjo, obstajajo le za izjemno redke kategorije (gl. Dodatek SEJA), opisnikov, ki vstopno raven presegajo, pa ne bi bilo pošteno vključiti, saj bi to povečalo zahtevnost izpita, izpit na vstopni ravni pa ni zasnovan tako, da bi omogočal fleksibilni profil (kot to npr. velja za osnovno raven in raven odličnosti).

Mejna vrednost

Kot je razvidno iz preglednice 5, se izpit izvaja po posameznih delih oz. podtestih (poslušanje, branje, pisanje, govorjenje). Mejna vrednost je bila z ustreznimi postopki za vse dele izpita na vstopni ravni določena na 60 %. Za uspešno opravljen izpit na vstopni ravni mora posameznik doseči najmanj 60 % točk pri vsakem od podtestov;⁷ ta mejna vrednost pomeni, da kandidat na posameznem podtestu dosega raven A1 SEJA.

Končna ocena je opisna, in sicer **je opravlil/a** (60 % ali več na vsakem od posameznih podtestov) oz. **ni opravlil/a** (manj kot 60 % na enem ali več podtestov).⁸

Z uspešno opravljenim izpitom na **vstopni ravni** udeleženec izpita dokaže, da

- se lahko zelo preprosto sporazumeva v predvidljivih sporazumevalnih položajih ob znanih vsakdanjih temah, če sogovorec govori počasi in razločno ter je pripravljen pomagati; pri tem si pomaga z neverbalnimi sredstvi;
- razume zelo kratka, preprosta zapisana in govorjena besedila o predvidljivih temah, ki ga neposredno zadevajo in osebno zanimajo, in v njih prepozna najbolj bistvene stvarne informacije;
- (po navodilih) zna zelo preprosto pisno sporočiti informacije o stvareh, ki ga osebno zadevajo in zanimajo, in po njih vprašati.

8.3.2 Sestava izpita na osnovni ravni (A2–B1)

Izpit na osnovni ravni je sestavljen iz dveh receptivnih (poslušanje, branje) in dveh produktivnih delov (govorjenje, pisanje).

Sporazumevalna dejavnost	Izpitne vsebine (poudarek testiranja oz. jezikovna opravila po SEJU)	Čas reševanja	Delež pri oceni
Branje	Branje za orientacijo, branje za iskanje podatkov in utemeljitev, obdelava besedila	40 min.	25 %
Poslušanje	Poslušanje avdio medijev in posnetkov, poslušanje obvestil in navodil, poslušanje pogovora med drugimi govorci	25 min.	25 %

⁷ Mejna vrednost za podtest Pisanje je bila določena na podlagi dveh nalog, ki bosta sestavljali ta podtest, in sicer izpolnjevanje obrazca in dopisovanje (odgovor na pismo). Mogoče je, da se bo število točk pri konkretnem testu nekoliko spreminjalo, a mejna vrednost bo (ob zaokrožanju navzgor) ostala pri 60 %.

⁸ Pri tem se odstotki se zaokrožajo navzgor.

Sporazumevalna dejavnost	Izpitne vsebine (poudarek testiranja oz. jezikovna opravila po SEJU)	Čas reševanja	Delež pri oceni
Pisanje z branjem (vodeno pisanje)	Branje za iskanje podatkov in obdelava besedila; branje korespondence – dopisovanje	40 min.	25 %
Govorjenje (vodeno, ob predhodni pripravi)	Monolog (predstavitev, opis in zastopanje stališča), ciljno usmerjeno sodelovanje, pridobivanje dobrin in storitev, izmenjava informacij	15. min. (+ 15 min. za pripravo)	25 %
SKUPAJ ZA IZPIT		135 minut	

Preglednica 6: Sestava izpita na osnovni ravni

Izhodiščna besedila (stimulus) in tipi nalog

Izhodiščna besedila, iz katerih so izpeljane izpitne vsebine, so izbrana glede na predvidene oz. pričakovane sporazumevalne potrebe udeležencev izpitov. Gre za krajša, enostavna avtentična besedila, tj. besedila, ki so relevantna za ciljno skupino, izvirna ali prirejena za potrebe jezikovnega testa, na katere uporabnik slovenščine lahko naleti v vsakodnevem sporazumevanju. Kot je razvidno iz zgornje preglednice, so pri vseh dejavnostih vključena tako krajša, preprosta monološka kot dialoška besedila, ki vsebujejo določene informacije ali tudi stališča pisca oz. govornika. Tipi nalog so različni, z njimi je mogoče izzvati razmeroma realno jezikovno rabo in pri receptivnih delih obsegajo naloge dopolnjevanja, urejanja, izbiranja, prenašanja informacij, izdelava zapiskov idr., pri produktivnih pa različne naloge za bolj ali manj vodeno tvorjenje besedila (govorno in pisno).

Ocenjevanje

V receptivnih delih se za pravilne odgovore dodeljujejo točke glede na točkovalno šablono, v produktivnih delih pa se govorna in pisna produkcija udeležencev ocenjujeta po analitičnih ocenjevalnih lestvicah. Lestvici za ocenjevanje govorne in pisne produkcije sta nastali na podlagi izkušenj z lestvicami iz programa SZT in na podlagi opisnikov v SEJU (ravni A2 in B1). Pri **govorni produkciji** se ocenjujejo vsebinska ustreznost oz. izvedba naloge, besedišče, jezikovna pravilnost, menjava vlog in sociolingvistična ustreznost ter izgovor. Pri **pisni produkciji** se ocenjujejo vsebinska ustreznost oz. izvedba naloge, besedišče, jezikovna pravilnost ter zgradba in slog. Lestvici za ocenjevanje produkcije na osnovni ravni sta navedeni v Prilogi 1.

Mejna vrednost

Kot je razvidno iz preglednice 4, se izpit izvaja po posameznih delih oz. podtestih (poslušanje, branje, pisanje, govorjenje). Mejni vrednosti sta dve, ena pri 60 % in druga pri 85 %. Za uspešno opravljen izpit na osnovni ravni zadostuje 60 % točk pri vsakem od podtestov, hkrati pa ta mejna vrednost pomeni, da kandidat na posameznem podtestu dosega raven A2 po SEJU. Če kandidat pri posameznem podtestu doseže 85 % ali več točk, pomeni, da pri tej sporazumevalni dejavnosti dosega raven B1 po SEJU.

Potrdilo o znanju slovenščine, ki ga dobi udeleženelec izpita na osnovni ravni po programu SDTJ, ima torej t. i. fleksibilen profil (gl. op. 2) in sicer

- 60 % točk za dosego ravni A2 pri posameznem podtestu in
- 85 % točk za dosego ravni B1 pri posameznem podtestu.

Izpit na osnovni ravni **opravi** tudi udeleženec izpita, ki pri **treh delih izpita doseže raven B1 oz. 85 % točk ali več**, pri **enem delu pa med 50 % in 59 % točk**.⁹

Končna ocena je opisna, in sicer **je opravlil/a** (60 % ali več na vsakem od posameznih podtestov) oz. **ni opravlil/a** (manj kot 60 % na enem ali več podtestov).

Z uspešno opravljenim izpitom na **osnovni ravni** udeleženec izpita dokaže, da

- se lahko v veliki meri samostojno sporazumeva v predvidljivih sporazumevalnih položajih ob vsakdanjih temah;
- razume bistvene informacije v krajših, enostavnih zapisanih in govornih besedilih;
- zna ob navodilih napisati krajše besedilo za vsakdanjo rabo;
- je njegovo govorno in pisno izražanje sicer preprosto, a dovolj ustrezno in pravilno, tako da sporazumevanje poteka nemoteno.

8.3.3 Sestava izpita na višji ravni (B2)

Izpit na višji ravni je sestavljen iz dveh receptivnih (poslušanje, branje) in dveh produktivnih delov (govorjenje, pisanje).

Sporazumevalna dejavnost	Izpitne vsebine (poudarek testiranja oz. jezikovna opravila po SEJU)	Čas reševanja	Delež pri oceni
Branje	Branje za orientacijo, branje za iskanje podatkov in utemeljitev, obdelava besedila (povzemanje), prepoznavanje sporočilnih signalov	50 min.	25 %
Poslušanje	Poslušanje avdiomedijev in posnetkov, poslušanje navodil in obvestil (zapiski), poslušanje pogovora med drugimi govorniki	30 min.	25 %
Pisanje (vodeno)	Esej ali daljše praktično besedilo (razvijanje teme)	70 min.	25 %
Govorjenje (vodeno, ob predhodni pripravi)	Interakcija: neformalno razpravljanje, daljši monolog: opisovanje	15. min. (+ 15 min. za pripravo)	25 %
SKUPAJ ZA IZPIT		180 minut	

Preglednica 7: Sestava izpita na višji ravni

⁹ Petletne izkušnje z izvajanjem izpitov iz znanja slovenščine po tem programu in evalvacija izpitov s strani združenja evropskih jezikovnih testatorjev ALTE so odprle vprašanje mejne vrednosti za tiste udeležence izpitov, ki pri treh delih izpita dosegajo visoke ocene in s tem raven B1, pri enem pa so ocenjeni negativno, a jim za pozitivno oceno zmanjka le točka ali dve. Ker je mejna vrednost na osnovni ravni postavljena na A2 SEJA – to pomeni, da izpit opravi vsak, ki pri vseh štirih delih izpita doseže »le« A2 oz. 60 % točk –, hkrati pa izpit na tej ravni »pokriva« tudi raven B1, je tak predlog strokovno utemeljen, predvsem pa je pošten do tistih, katerih jezikovna zmožnost v slovenščini je v večini delov izpita izkazano večja. Izpitov, ki bi bili pozitivno ocenjeni s takim načinom ocenjevanja, je na splošno zelo malo; od začetka uvedbe programa SDTJ jeseni 2015 do konca leta 2019 bi jih bilo le 70 od skupaj približno 13.000.

Izhodiščna besedila (stimulus) in tipi nalog

Izhodiščna besedila, iz katerih so izpeljane izpitne vsebine, so izbrana glede na predvidene oz. pričakovane sporazumevalne potrebe udeležencev izpitov, ki se povsem samostojno sporazumevajo v slovenščini. Gre za krajša in daljša, tudi kompleksna avtentična besedila na različne teme, ki so relevantna za ciljno skupino, izvirna ali prirejena za potrebe jezikovnega testa. Kot je razvidno iz preglednice 5, so pri vseh dejavnostih vključena tako monološka kot dialoška besedila, ki vsebujejo določene informacije ali tudi stališča pisca oz. govorca. Tipi nalog so različni, z njimi je mogoče izzvati razmeroma realno jezikovno rabo in obsegajo tako naloge dopolnjevanja, urejanja, izbiranja, prenašanja informacij kot tudi naloge za samostojno tvorjenje daljšega (pisnega in govornega) besedila.

Ocenjevanje

V receptivnih delih se za pravilne odgovore dodeljujejo točke glede na točkovalno šablono, v produktivnih delih pa se govorna in pisna produkcija udeležencev ocenjujeta po analitičnih ocenjevalnih lestvicah. Obe lestvici sta nastali na podlagi izkušenj z lestvicami iz programa SZT in na podlagi opisnikov v SEJU (raven B2). Pri **govorni produkciji** se ocenjujejo vsebinska ustreznost oz. izvedba naloge, argumentacija, besedišče, jezikovna pravilnost, interakcija in izgovor. Pri **pisni produkciji** se ocenjujejo vsebinska ustreznost oz. izvedba naloge, razvijanje teme, koherenca, besedišče in jezikovna pravilnost. Lestvici za ocenjevanje produkcije na višji ravni sta navedeni v Prilogi 1.

Mejna vrednost

Kot je razvidno iz zgornje preglednice, se izpit izvaja po posameznih delih oz. podtestih. Za uspešno opravljen izpit na višji ravni zadostuje 60 % točk pri vsakem od podtestov.

Končna ocena je opisna, in sicer **je opravl/a** oz. **ni opravl/a**.

Potrdilo o znanju slovenščine, ki ga dobi udeleženec izpita na višji ravni po programu SDTJ, izkazuje doseženo raven na celotnem testu, glede na umestitev na lestvice SEJA je to spodnja raven B2, pri pisanju pa zgornja raven B1.

Z uspešno opravljenim izpitom na **višji ravni** udeleženec izpita dokaže, da

- je pri sporazumevanju samostojen v večini sporazumevalnih položajev;
- razume glavne ideje v daljših kompleksnih nespecializiranih besedilih;
- se lahko pogovarja in piše o različnih temah, zna tvoriti jasno, poglobljeno besedilo in natančno razložiti svoje stališče;
- se pravilno izraža; napake, ki jih dela, ne povzročajo nesporazumov.

8.3.4 Sestava izpita na ravni odličnosti (C1–C2)

Izpit iz znanja slovenščine na ravni odličnosti je zasnovan kot integrativni test: v njem se povezujeta branje in pisanje ter poslušanje in govorjenje. Oba dela se ocenjujeta s posebnimi analitičnimi lestvicami.

Sporazumevalna dejavnost	Izpitne vsebine (poudarek testiranja oz. jezikovna opravila po SEJU)	Čas reševanja	Delež pri oceni
Branje in pisanje	Branje za iskanje podatkov in utemeljitev, pisanje poročila oz. eseja, razvijanje teme	70 min.	50 %
Poslušanje in govorjenje	Poslušanje avdio medijev in posnetkov, delanje zapiskov, daljši monolog: opisovanje (predstavitev teme), razumevanje domačega govorca, formalno razpravljanje	15 min. za poslušanje in pripravo, 20 min. govorjenja	50 %
SKUPAJ ZA IZPIT		105 minut	

Preglednica 8: Sestava izpita na ravni odličnosti

Izhodiščna besedila (stimulus) in tipi nalog

Izhodiščna besedila in na njihovi podlagi tvorjena besedila, iz katerih so izpeljane izpitne vsebine, so izbrana glede na predvidene oz. pričakovane sporazumevalne potrebe udeležencev izpitov, ki se učinkovito sporazumevajo v slovenščini na zelo visoki ravni. Gre za dolga, kompleksna avtentična besedila na različne teme, ki jih morajo udeleženci izpita pisno in govorno predstaviti (povzeti glavne poudarke), ob njih izraziti svoje stališče in ga utemeljiti. Takšen format nalog omogoča zelo realno jezikovno rabo.

Ocenjevanje

Za ocenjevanje na ravni odličnosti sta bili oblikovani in preizkušeni dve lestvici: ena za ocenjevanje poslušanja in govorne produkcije, druga za ocenjevanje branja in pisne produkcije. Obe lestvici sta nastali na podlagi izkušenj z lestvicami iz programa SZT in na podlagi opisnikov v SEJU (ravni C1 in C2). Pri [poslušanju in govorjenju](#) se ocenjujejo razumevanje in obdelava izhodiščnega besedila, naracija in argumentacija, besedišče, jezikovna pravilnost, izgovor in tekočnost. Pri [branju in pisanju](#) se ocenjujejo razumevanje in obdelava izhodiščnih besedil, vsebina, slog in namen besedila, razvijanje teme in koherenca ter besedišče in jezikovna pravilnost. Lestvici za ocenjevanje na ravni odličnosti navajamo v Prilogi 1.

Mejna vrednost

Kot je razvidno iz preglednice 6, se izpit izvaja v dveh delih oz. podtestih (branje in pisanje, poslušanje in govorjenje). Za uspešno opravljen izpit na ravni odličnosti zadostuje 60 % točk pri vsakem od podtestov. Končna ocena je opisna, in sicer **je opravil/a** oz. **ni opravil/a**.

Potrdilo o znanju slovenščine, ki ga dobi udeleženelec izpita na ravni odličnosti po programu SDTJ, izkazuje doseženo raven na celotnem testu, glede na umestitev na lestvice SEJA je to raven, ki obsega področje C.

Z uspešno opravljenim izpitom na **ravni odličnosti** udeleženelec izpita dokaže, da

- je pri sporazumevanju učinkovit in prepričljiv v večini sporazumevalnih položajev;
- podrobno razume zahtevnejša, dolga besedila in zanesljivo povzame glavne poudarke v njih;
- tvori daljša besedila o kompleksnih temah;
- govori naravno in tekoče;
- se pravilno govorno in pisno izraža.

9. Pogoji za vključitev

Program SDTJ je namenjen odraslim, starejšim od 16 let. Posameznik se lahko vključi na katerokoli raven programa, če ustreza pogojem za vključitev, navedenim v nadaljevanju. Če se ne želi vključiti na vstopno raven, mora dokazati, da dosega standarde znanja ene ravni pod ravnjo, v katero se želi vključiti. Načine preverjanja doseganja standardov znanja (npr. uvrščanja v ustrezne skupine) določi izvajalec programa. To tudi pomeni, da se posameznik lahko udeleži programa kot celote ali pa izbere eno od ravni.

Predznanje:

Za vključitev v izobraževanje

- Za vstopno raven. Popolni začetniki z dokončanimi najmanj šestimi leti šolanja (tj. opismenjeni posamezniki). Drugo predznanje ni potrebno.
- Za osnovno raven. Opravljen uvrstitveni test, ki ga določi izvajalec programa in s katerim kandidat dokaže primerno stopnjo znanja slovenščine in doseganje standardov znanja, ki so v tem programu predvideni za vstopno raven.
- Za višjo raven. Opravljen uvrstitveni test, ki ga določi izvajalec programa in s katerim kandidat dokaže primerno stopnjo znanja slovenščine in doseganje standardov znanja, ki so v tem programu predvideni za osnovno raven.
- Za raven odličnosti. Opravljen uvrstitveni test, ki ga določi izvajalec programa in s katerim kandidat dokaže primerno stopnjo znanja slovenščine in doseganje standardov znanja, ki so predvideni za višjo raven.

Za udeležbo na izpitu

Izpitov na vstopni, osnovni in višji ravni ter na ravni odličnosti, kot jih določa Izpitni katalog v tem programu in ki omogočajo pridobitev javno veljavne listine, se kandidati lahko udeležijo brez poprejšnje udeležbe na tečaju, le na podlagi lastne presoje o obvladovanju standardov znanja na izbrani ravni.

10. Pogoji za napredovanje in dokončanje izobraževanja

Za napredovanje na višje ravni je pogoj obvladovanje standardov znanja na ravni, ki je pod ravnjo, v katero udeleženec želi napredovati. To znanje udeleženec dokaže z izpolnjevanjem pogojev, ki jih določi izvajalec programa.

Pogoje za dokončanje izobraževanja določi izvajalec programa, npr. z določitvijo odstotka udeležbe na tečaju ali z internim preizkusom znanja po končanem tečaju.

Za pridobitev javno veljavne listine

Uspešno opravljen izpit iz znanja slovenščine na vstopni, osnovni ali višji ravni ali na ravni odličnosti, kot določa izpitni katalog v tem programu.

11. Organizacija izobraževanja

Obseg programa je mogoče deloma predvideti glede na predznanje udeležencev, njihove sporazumevalne potrebe in želje; glede na to se program lahko razdeli po ravneh. Izobraževanje lahko glede na izbrano obliko in organiziranost poteka več tednov, mesecev ali semestrov. Izobraževalna ustanova se sama odloči, katero obliko izobraževanja bo uporabila. V nadaljevanju predlagamo tri možne oblike izobraževanja.

Tečajna oblika. Izobraževalni proces poteka dvakrat ali večkrat na teden po dve ali več ur hkrati. Lahko se organizirajo krajši intenzivni tečaji, kjer pouk poteka vsak dan, ali pa tečaj traja daljše obdobje, nekaj tednov ali celo mesecev. Zaradi učinkovitosti dela priporočamo, naj v posamezni skupini ne bo več kot 12 oseb, na vstopni ravni še manj, skupine naj bodo kar se da homogene, upoštevaje predznanje udeležencev oz. jezike, ki jih že znajo (bodisi prve bodisi kasneje naučene). V isto skupino naj se ne vključujejo govorniki zelo različnih ali celo zelo oddaljenih jezikov.

Prednosti tečajne oblike so: postopno pridobivanje znanja, možnost kombiniranja tečajne oblike s samostojnim učenjem, možnost skupinskega dela, preverjanje znanja s testi napredovanja. Učitelj se lahko prilagaja udeležencem tečaja, njihovemu predznanju, tempu, potrebam in željam, poleg tega imajo udeleženci programa med sotečajniki enakovredne sogovorce. Pomanjkljivost je ta, da morajo udeleženci za čas trajanja tečaja izobraževanju prilagoditi svoje zasebno in poklicno življenje.

Individualna oblika. Ta oblika je v celoti prilagojena učečemu se, njegovemu predznanju, potrebam in željam. To je tudi njena prednost, pomanjkljivost pa je, da udeleženec v taki obliki izobraževanja nima jezikovno enakovrednega sogovorca.

Kombinirane oblike. Pri jezikovnem pouku je mogoče kombinirati več metod poučevanja. Najbolj tipičen primer takšnega kombiniranja je, ko se samostojno učenje z uporabo računalniške tehnologije dopolnjuje z neposrednim stikom oz. s t. i. kontaktnimi urami. Učitelj se z udeleženci tečaja od časa do časa sreča na kontaktnih učnih urah, nato pa jim prek spleta posreduje ustrezno učno gradivo. Za ustrezna navodila in vodenje, zlasti kar zadeva uporabo računalniške tehnologije, mora biti poskrbljeno že v začetnih fazah učnega procesa; udeleženci takšnega tečaja naj bi že bili računalniško opismenjeni. Kombinirana oblika učenja je izvedljiva tudi individualno.

Metode dela naj bodo v vseh oblikah zasnovane čim bolj komunikacijsko, kar pomeni izvajanje jezikovnih opravil, ki se tudi sicer izvajajo pri realnem sporazumevanju (kot priporoča tudi SEJO); udeleženci izobraževanja bodo tako pridobljeno znanje slovenščine lahko neposredno uporabili v konkretnih sporazumevalnih okoliščinah.

11.1 Učbeniki in drugo učno gradivo

Izvajalec programa sam izbira učbenike in dodatno učno gradivo, ki ga bo uporabil pri izobraževanju.

Pri izbiri učbenikov in dodatnih gradiv je treba upoštevati naslednja merila:

- učbeniki morajo biti zasnovani za odrasle, to velja tudi za vse vizualno, avdio in avdiovizualno gradivo, ki se uporablja pri izobraževanju,
- obsegati morajo večino v programu zajetih vsebin,
- ustrezati morajo sodobnim didaktičnim načelom in zahtevam po komunikacijskem modelu pouka oz. učenja (gre za učenje jezika z njegovo zavestno, kreativno uporabo),
- didaktično in metodično morajo biti skladni s temeljnimi cilji tega programa.

V prilogi 2 navajamo seznam javno dostopnih učbenikov za učenje slovenščine kot drugega in tujega jezika, ki so bili po ustreznih postopkih uvrščeni na lestvice SEJA.

V izobraževalni program sodi tudi navajanje na samostojno uporabo slovarjev in drugih jezikovnih priročnikov, predvsem njihovih (javno dostopnih) spletnih aplikacij.

Priporočamo tudi uporabo dodatnega gradiva, kot so slovnica, priročniki za urjenje vseh sporazumevalnih dejavnosti (branja, poslušanja, govorjenja in pisanja). Besedila, uporabljena za

izobraževanje, naj bodo avtentična, relevantna za udeležence programa, pa naj gre za zapisana ali govorjena besedila.

12. Znanje in usposobljenost strokovnih delavcev

PROGRAMSKA ENOTA	IZVAJALEC	ZNANJA S PODROČJA	USPOSOBLJENOST
Vstopna raven	Učitelj	Visokošolskega izobraževanja slovenščine	za Izvajanje izobraževanja: poučevanje slovenščine kot drugega in kot tujega jezika (poznavanje področja slovenščine kot drugega in tujega jezika, tujih govorcev slovenščine in njihovih značilnosti, učnih procesov, didaktičnih pristopov in metod poučevanja odraslih govorcev ter poznavanje obstoječih učnih gradiv in postopkov priprave novih gradiv). za Izvajanje izpitov: preverjanje in ocenjevanje znanja slovenščine kot drugega in tujega jezika (poznavanje jezikovne politike na področju slovenščine kot drugega in tujega jezika, ciljnih skupin, osnov jezikovnega testiranja, strategij preverjanja jezikovnega znanja, ocenjevalnih meril ter poznavanje načel dobre prakse jezikovnega testiranja).
Osnovna raven			
Višja raven			
Raven odličnosti			

Preglednica 9: Znanja in usposobljenost izvajalcev programa SDTJ

13. Potrdilo o usposabljanju, ki je javna listina

Program SDTJ omogoča pridobitev javno veljavne listine o znanju slovenščine s priložo, ki vsebuje popis znanj in veščin, pridobljenih v programu. Javno veljavna listina o znanju slovenščine se izda samo osebam, ki uspešno opravijo zunanje preverjanje znanja slovenščine na vstopni, osnovni ali višji ravni ali na ravni odličnosti v skladu z izpitnim katalogom v tem programu. Po uspešno opravljenem izpitu dobijo ustrezno listino o znanju slovenščine na ustrezni ravni, ki v prilogi natančno opredeljuje tudi doseženo raven po SEJU. Tako listino lahko izda samo za to pooblaščen ustanova, to je Center za slovenščino kot drugi in tuji jezik, Oddelek za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Udeleženci izobraževanja po programu SDTJ lahko dobijo potrdilo o udeležbi na tečaju, v katerem so navedeni podatki o izvajalski organizaciji, podatki za identifikacijo udeleženca, ime programa, raven znanja, trajanje programa in datum izdaje potrdila. Če udeleženci opravljajo interni izpit (npr. izpit uspešnosti po končanem tečaju na posamezni ravni), se jim izda ustrezno potrdilo, vendar to ni javno veljavna listina o znanju slovenščine in le-te v nobenem primeru ne more nadomestiti.

14. Sestavljavci programa

Sestavljavcike programa so: Ina Ferbežar, Damjana Kern, Petra Likar Stanovnik, Nataša Pirih Svetina, Mateja Eniko.

Program so recenzirali: Marko Stabej, Marjana Šoš, Alenka Tratnik, Lidija Koceli, Simona Kranjc.

Literatura in reference

Delo	Opis
Ferbežar, I.: Kakovost v jezikovnem testiranju: misija nemogoče? Jezik in slovstvo. Ljubljana 2019, 64/3–4. Str. 83–94.	Članek opisuje sistem preverjanja in potrjevanja znanja slovenščine kot drugega in tujega jezika po programu SDTJ in izkušnje z mednarodno evalvacijo, po kateri so izpiti iz znanja slovenščine dobili znak kakovosti.
Ferbežar, I., Pirih Svetina, N., in Lutar, M.: The Common European Framework of Reference: a reference to Slovene. <i>Linguistica</i> LIV/1. Ljubljana 2014. Str. 277–291.	Članek podrobno opisuje postopke uvrščanja izpitov in učbenikov za učenje slovenščine kot drugega in tujega jezika na lestvice SEJA ter analizira problematiko v zvezi z njimi.
Ferbežar, I.: »Izrekam zvestobo moji novi domovini Republiki Sloveniji ...«: testiranje znanja slovenščine kot drugega in tujega jezika v Sloveniji. <i>Jezik in slovstvo</i>, 57/3–4. Ljubljana 2012. Str. 29–45.	Članek osvetljuje nekatera vprašanja, povezana z jezikovnimi zahtevami in testiranjem za uradne namene, in prinaša podatke o udeležencih izpitov iz znanja slovenščine v zadnjih letih.
Ferbežar, I., Knez, M., idr.: Sporazumevalni prag za slovenščino 2004. Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik in Ministrstvo RS za šolstvo, znanost in šport. Ljubljana 2004.	Podroben opis jezikovne zmožnosti v slovenščini na ravni B1 po SEJU, ki prinaša nabor jezikovnih funkcij, splošnih in posebnih pojmov ter opis slovničnih struktur, relevantnih za to raven.
Ferbežar, I., in Stabej, M.: Slovene as a second Language: infrastructure and language policy. <i>Strani jezici</i> 32/3–4. Zagreb 2002. Str. 235–243.	Članek prinaša pregled jezikovnih zahtev v različnih pravnih aktih in predstavlja sistem preverjanja in certificiranja znanja slovenščine kot drugega in tujega jezika.
Letna poročila Centra za slovenščino kot drugi in tuji jezik https://centerslo.si/knjige/letna-porocila/	Poročila prinašajo podatke o izobraževanju in izvajanju izpitov iz znanja slovenščine po programu SDTJ.
Skupni evropski jezikovni okvir: učenje poučevanje, ocenjevanje. Svet Evrope in Ministrstvo RS za šolstvo in šport. Ljubljana 2011. https://centerslo.si/wp-content/uploads/2015/10/SEJO-komplet-za-splet.pdf	Izčrpen opis zmožnosti, znanj, spretnosti, potrebnih za (jezikovno) sporazumevanje na (statistično dokazanih) šestih ravneh (od A1 do C2). Opisniki so na voljo v 57 lestvicah, združenih po dejavnostih.
Uradni list Republike Slovenije. http://www.uradni-list.si	

Delo	Opis
Začetna integracija priseljencev. Program izobraževanja za priseljence v Sloveniji. Andragoški center Slovenije. Ljubljana 2011. http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/odrasli/Programi/Program_odrasli_ZIP.pdf	Program prinaša t. i. integracijske vsebine, ki jih splošni jezikovni učbeniki ne vsebujejo (področje dela, socialne varnosti, posameznikovih pravic, vključevanja v slovenski sistem VIZ itn.). Vključuje nabor jezikovnih funkcij z ustreznimi sporazumevalnimi vzorci, obseg besedišča in sociokulturno védenje, relevantno v začetnih fazah vključevanja v slovensko družbo (na ravneh A1–A2 SEJA).
Preživetvena raven za slovenščino (ur. Nataša Pirih Svetina). Ljubljana 2016. https://centerslo.si/knjige/ucbeniki-in-prirocniki/prirocniki-in-ucno-gradivo/prezivetvena-raven-za-slovenscino/	Prenovljena različica opisa najnižje prepoznane stopnje jezikovne zmožnosti (A1 po SEJU) v slovenščini, ki prinaša nabor jezikovnih funkcij z ustreznimi sporazumevalnimi vzorci, obseg besedišča in sociokulturno védenje, relevantno za to raven.
Skupni evropski jezikovni okvir: učenje poučevanje, ocenjevanje. Dodatek z novimi opisniki. (slovenska različica v pripravi) Common European Framework of Reference for Languages: learning, teaching, assessment. Companion volume with new descriptors. Svet Evrope 2018. https://rm.coe.int/cefr-companion-volume-with-new-descriptors-2018/1680787989	Dodatek prinaša številne nove lestvice (npr. za znakovni jezik, jezikovno posredovanje ter za nekatera opravila, povezana s sodobnimi komunikacijskimi tehnologijami), razširitev obstoječih opisnikov SEJA, dopolnitev vseh lestvic s statistično umerjenimi vmesnimi ravnmi (t. i. ravni plus) in manjkajočimi opisniki (C2) ter v številne lestvice vpeljuje novo raven Pod A1.

PRILOGE

Priloga 1: Lestvice za ocenjevanje govorne in pisne produkcije

Vse lestvice, navedene v tej prilogi, so bile izdelane in preizkušene za potrebe tega programa.

VSTOPNA RAVEN

Govorjenje

Vsebinska natančnost in sporazumevalni namen opravila	Dosega	Delno dosega
Predstavitev		
Opiše sebe, kaj dela, kje živi, kaj mu je všeč, odgovarja na vprašanja v zvezi z osebnimi zadevami. Ob <u>vneprejšnji pripravi</u> preprosto opiše običajne plati svojega življenja.	2 točki	1 točka
Preprosto posreduje le nekatere osebne podatke, močno išče izraze in si pomaga z neverbalnimi prvinami.	0 točk	
Dajanje informacij (opis slike)		
Ob <u>vneprejšnji pripravi</u> zelo preprosto opiše sliko ali predmet, ki sta povezana z vsakdanjimi predvidljivimi situacijami in znanimi temami.	2 točki	1 točka
Informacij (ob sliki) je premalo, so neustrezne ali napačne, namen zato ni jasen.	0 točk	
Izmenjava informacij (pridobivanje dobrin in storitev, pogovor, razpravljanje, ciljno usmerjeno sodelovanje)		
Ob počasnem in jasnem nagovoru lahko sodeluje v preprostem pogovoru o stvarnih, predvidljivih temah. Razume preprosta vprašanja, sledi preprostim napotkom, zna spraševati o vsakdanjih predvidljivih stvareh in odgovarjati na vprašanja v zvezi z njimi. Preprosto zna opisati težavo (npr. pri zdravniku), prositi za stvari in jih dati drugim, naročiti.	3 točke	1,5 točke
Ne zastavlja vprašanj, posreduje le nekatere informacije, informacije so neustrezne oz. napačne, izrazito išče izraze in si pomaga z neverbalnimi sredstvi.	0 točk	

Besedišče	Točke
Ima osnovni nabor besed in besednih zvez, povezanih s predvidljivimi konkretnimi situacijami.	2
Osnovni nabor besed in besednih zvez je nekoliko omejen. Uporablja nekatere za kontekst neustrezne, tudi neslovenske besede.	1
Pozna posamične besede in besedne zveze. Pogosto uporablja za kontekst neustrezne, tudi neslovenske besede.	0

Sociolingvistična ustreznost	Dosega	Delno dosega
Zna vzpostaviti osnovne družabne stike: pozdraviti in se predstaviti, se zahvaliti, prositi, se opravičiti, voščiti in se na to ustrezno odzvati.	1 točka	0,5 točke
Se neustrezno odziva ali se ne odziva.	0 točk	

Izgovor		
Dovolj razumljivo izgovarja omejen nabor naučenih besed in sporazumevalnih vzorcev.	1 točka	0,5 točke
Izgovor je komaj razumljiv ali nerazumljiv.	0 točk	
Tekočnost, koherenca		
Uporablja zelo kratke izjave, občasno dela premore. Besede in skupine besed zna povezati z osnovnimi povezovalci (in, potem).	1 točka	0,5 točke
Navaja le posamične, vnaprej pripravljene izraze. Dela zelo dolge premore, sporazumevanje je v veliki meri odvisno od uporabe neverbalnih sredstev.	0 točk	

Pisanje

Vsebinska natančnost, sporazumevalni namen*	Točke
Naloga je v celoti izpolnjena. Sporočilo je jasno izraženo, v njem posreduje vse zahtevane podatke, namen je dosežen.	3
Naloga je večinoma izpolnjena. Manjka kateri od podatkov, a namen je večinoma dosežen.	2
Naloga je le delno izpolnjena, manjkajo bistveni podatki. Sporočilo in/ali namen besedila nista povsem jasna.	1
Naloga ni izpolnjena. Sporočilo ni razumljivo.	0

* Če je ta kategorija ocenjena z 0 točkami, se druge kategorije ne ocenjujejo.

Besedišče	Točke
Ima osnovni nabor besed in besednih zvez, povezanih s predvidljivimi konkretnimi situacijami.	2
Osnovni nabor besed in besednih zvez je nekoliko omejen. Uporablja nekatere za kontekst neustrezne, tudi neslovenske besede.	1
Pozna posamične besede in besedne zveze. Pogosto uporablja za kontekst neustrezne, tudi neslovenske besede.	0

Sociolingvistična ustreznost	Dosega	Delno dosega
Ustrezno se naveže na izhodiščno besedilo (npr. pismo), uporablja začetne in sklepne formule v pismih, se podpiše.	1 točke	0,5 točke
Ne uporablja uvodnih in sklepnih formul ali se ne podpiše, ni navezave na izhodiščno besedilo.	0 točk	
Koherenca		
Tvori preproste izjave in jih poveže v zelo preprosto besedilo. Uporablja najosnovnejše linearne povezovalce (in, potem).	1 točka	0,5 točke
Uporablja nepovezane osnovne besede in izraze za posredovanje informacij o sebi.	0 točk	
Jezikovna pravilnost, pravopis		
V preprostih izjavah uporablja nekatere osnovne strukture in stavčne vzorce, pri tem ima omejen nadzor nad pravilnostjo zapisanega. Pravilno zapiše znane besede in besedne zveze. Lahko si pomaga s prepisom iz izhodiščnega besedila.	1 točka	0,5 točke*
Uporablja posamične besede in osnovne izraze. Zapisano ni razumljivo.	0 točk	

* Kadar gre zgolj za prepis iz izhodiščnega besedila.

Ocenjevalna merila so na vstopni ravni nekoliko drugačna kot na vseh višjih ravneh. Odločitev za ocenjevanje, v katerem je poudarek na doseganju ravni in ne na doseganju posameznih točk, utemeljujemo z dejstvom, da vstopna raven opisuje jezikovno zmožnost, ki je omejena na res temeljne, predvidljive in ponovljive sporazumevalne položaje; opisniki, ki bi opredeljevali zmožnost pod vstopno ravno, obstajajo le za izjemno redke kategorije (gl. Dodatek SEJA), opisnikov, ki vstopno raven presegajo, pa ne bi bilo pošteno vključiti, saj bi to povečalo zahtevnost izpita, izpit na vstopni ravni pa ni zasnovan tako, da bi omogočal fleksibilni profil (kot to npr. velja za osnovno raven in raven odličnosti).

OSNOVNA RAVEN

Izkušnje z izvajanjem izpitov in natančnejši opisi v novem dodatku SEJA so zahtevale dopolnitev ocenjevalnih lestvic za osnovno raven. Prvi razlog za dopolnitev je fleksibilni jezikovni profil, ki ga omogoča izpit na osnovni ravni in ki zahteva natančnejši opis posameznih kategorij jezikovne zmožnosti. Drugi razlog pa je veliko število ocenjevalk in ocenjevalcev, ki se morajo pri razumevanju ocenjevalnih meril poenotiti; natančnejši opisi bodo pri tem v veliko pomoč. Obe lestvici v tej prilogi v celoti nadomeščata lestvici za osnovno raven v izhodiščnem programu.

Govorjenje

Predstavitev

Opravilo v SEJU: Daljši monolog: opisovanje doživetja

Točke	Opisnik
2	Razmeroma tekoče in pravilno opiše vsakdanje plati svojega življenja; podrobno podaja informacije in pojasnila o svojih dejavnostih in interesih, pripoved poveže v linearno zaporedje sestavin.
1	Svoje vsakdanje okolje (ljudi, kraje, delo) in izkušnje opiše s krajšimi govornimi prispevki, v obliki enostavnega zaporedja sestavin; predstavitev je (vsebinsko in jezikovno, tudi kar zadeva besedišče) pomanjkljiva in zahteva sogovorčovo spodbudo.
0	Predstavitev je omejena na zelo enostaven opis sebe in nekaterih življenjskih okoliščin; možni nesporazumi in prekinitev komunikacije.

Igra vlog

Opravila v SEJU: Pridobivanje dobrin in storitev, izmenjava informacij, sociolingvistična ustreznost

Točke	Opisnik
3	V vsakdanjih situacijah se dobro znajde; zna pridobiti ustrezne informacije, pojasniti težave, se dogovoriti o tem, kaj je treba storiti, zna primerjati različne možnosti, poudariti, kar se mu zdi pomembno. Ustrezno se zna prilagoditi situaciji. Pri tem prožno menjava vloge (zna začeti, vzdrževati in končati pogovor) in obvlada konvencije vljudnega vsakodnevnega sporazumevanja.
2	Pri pogovoru v predvidljivih vsakdanjih situacijah se znajde, a je pri pridobivanju informacij, pojasnjevanju in prilagajanju situaciji nekoliko manj prožen in se mestoma lahko obotavlja; izmenjava poteka razmeroma tekoče.
1	Opraviti zna preproste vsakodnevne transakcije; pri pogovarjanju, pojasnjevanju in prilagajanju situaciji potrebuje sogovorčovo spodbudo; ne upošteva vseh konvencij vljudnega sporazumevanja (npr. vikanje).
0	Govorec je pri vsakodnevni transakcijah odvisen od sogovorca; pogovor je omejen na nekatere najbolj osnovne (»preživetvene«) teme; pri pogovoru prihaja do nerazumevanja in nesporazumov.

Besedišče (obseg in nadzor)

Točke	Opisnik
2	Ima dovolj obsežno besedišče, da lahko brez večjih težav izvaja vsakodnevna opravila.
1	Besedišče je omejeno na izražanje osnovnih sporazumevalnih potreb; raba nekaterih glede na kontekst neustreznih ali neslovenskih besed.
0	Besedišče je omejeno na posamezne besede in besedne zveze, povezane s konkretnimi vsakodnevnimi situacijami, in se ponavlja; pogosta uporaba za kontekst neustreznih in neslovenskih besed.

Jezikovna pravilnost

Točke	Opisnik
2	Preproste jezikovne strukture so večinoma uporabljene pravilno; uporablja tudi bolj kompleksne strukture, a z nekaterimi sistemskimi pomanjkljivostmi.
1	Nekatere temeljne napake pri uporabi jezikovnih struktur se sistematično ponavljajo, kljub temu je še jasno, kaj želi povedati.
0	Obvlada nekatere enostavne (naučene) stavčne strukture; številne različne nepravilnosti pri uporabi jezikovnih struktur.

Opis slike

Opravili v SEJU: Daljši monolog: dajanje informacij, zastopanje stališča*

Točke	Opisnik
3	Precej natančno opiše sliko iz vsakdanjega življenja in izlušči bistvo; besedilo preprosto linearno poveže v logično celoto. Zna poudariti, kar se mu zdi pomembno, in na kratko razložiti in pojasniti svoje mnenje v zvezi s temo.
2	Sliko opiše v enostavnem linearnem zaporedju sestavin; opis je nekoliko pomanjkljiv (npr. ne izlušči bistva), mnenje je preprosto izraženo in pojasnjeno in je omejeno na praktične stvari.
1	Sliko opiše zelo enostavno, za prepoznavanje problema potrebuje pomoč; zelo preprosto pove svoje mnenje (npr. kaj mu je všeč in kaj ne), za razumevanje opisa in/ali mnenja sogovorec potrebuje dodatna pojasnila.
0	Sliko opiše v obliki zelo enostavnega seznama sestavin; mnenje ni razumljivo izraženo in pojasnjeno.

* Če je ta kategorija ocenjena z 0 točkami, se besedišče in jezikovna pravilnost ne ocenjujeta. Za opis slike je v tem primeru skupaj 0 točk.

Besedišče (obseg in nadzor)

Točke	Opisnik
3	Ob temah iz vsakdanjega življenja prožno uporablja osnovno besedišče, ob manj predvidljivih temah (ko npr. želi nalogo oz. opravilo nadgraditi in tvega) si lahko pomaga z opisovanjem pomena.
2	Besedišče je preprosto, a dovolj obsežno za razumljiv opis slike na poznano temo.
1	Besedišče je omejeno na nekatere znane vsakodnevne situacije; raba nekaterih za kontekst neustreznih ali neslovenskih besed; očitno je iskanje ustreznih besed.
0	Besedišče je omejeno na posamezne besede in besedne zveze, povezane z nekaterimi konkretnimi znanimi situacijami, in se ponavlja; iskanje najbolj osnovnih izrazov, pogosta uporaba za kontekst neustreznih ali neslovenskih besed.

Jezikovna pravilnost

Točke	Opisnik
2	Preproste jezikovne strukture so večinoma uporabljene pravilno; uporablja tudi bolj kompleksne strukture, a z nekaterimi sistemskimi pomanjkljivostmi.
1	Nekatere temeljne napake pri uporabi jezikovnih struktur se sistematično ponavljajo, kljub temu je še jasno, kaj želi povedati.
0	Obvlada nekatere enostavne (naučene) stavčne strukture; številne različne nepravilnosti pri uporabi jezikovnih struktur.

Tekočnost in izgovor (se ocenjujeta skupaj za celotno govorno produkcijo)

Točke	Opisnik
3	Govori precej tekoče, a v manj predvidljivih situacijah in ob daljšem govorjenju mestoma lahko išče ustrezno ubeseditev in se opazno popravlja. Izgovor je večinoma pravilen in razločen.
2	S krajšimi govornimi prispevki razumljivo govori o stvareh, a so opazni premori, neuspešni začetki, misli niso zaključene. Nekatere nepravilnosti v izgovoru se sistematično ponavljajo.
1	Uporablja kratke, nepovezane izjave, pogosto dela premore. Različne nepravilnosti v izgovoru na več mestih.
0	Uporablja izolirane, vnaprej pripravljene izraze. Številne nepravilnosti v izgovoru močno otežujejo ali onemogočajo razumevanje.

Skupaj 20 točk. Mejna vrednost: za A2 12 točk (60 %), za B1 17 točk (85 %).

Vodeno pisanje

Vsebinska natančnost in sporazumevalni namen besedila*

Točke	Opisnik
3	Naloga je v celoti izpolnjena, besedilo je vsebinsko ustrezno, namen besedila oz. sporočilo sta jasno izražena. Pri dopisovanju se ustrezno naveže na izhodiščno besedilo, ustrezno uporablja konvencije vljudnega pisnega sporazumevanja.
2	Naloga je večinoma izpolnjena (manjka katera od izhodiščnih točk), namen besedila oz. sporočilo sta večinoma jasna. Pri dopisovanju se le malo naveže na izhodiščno besedilo in/ali omejeno uporablja konvencije vljudnega pisnega sporazumevanja. Primanjkljaj mestoma nadomesti s prepisom iz izhodiščnega besedila.
1	Naloga je izpolnjena le deloma, besedilo je vsebinsko pomanjkljivo (vključi le katero od izhodiščnih točk), namen besedila oz. njegovo sporočilo sta le deloma jasna. Pri dopisovanju se ne naveže na izhodiščno besedilo, ne uporablja konvencij pisnega sporazumevanja. Velik del besedila je prepisan iz izhodiščnega besedila.
0	Neustrezna vsebina in/ali prekratko besedilo, sporočilo ni jasno/namen besedila ni dosežen.

* Če je ta kategorija ocenjena z 0 točkami, se ostale kategorije ne ocenjujejo; skupno število točk za besedilo je v tem primeru 0.

Besedišče (obseg in nadzor)

Točke	Opisnik
3	Besedišče ustreza vsebini naloge; je dovolj obsežno in pravilno, da lahko piše o znanih temah in vsakdanjih situacijah. Ob manj predvidljivih temah (ko npr. želi nalogo oz. opravilo nadgraditi in tvega) se lahko pojavljajo napačne izbire in napake v zapisu.
2	Besedišče večinoma ustreza vsebini; omejeno je na rutinska, vsakdanja opravila, se pogosto ponavlja.
1	Besedišče je omejeno na izražanje najbolj osnovnih življenjskih potreb; raba nekaterih za kontekst neustreznih ali neslovenskih besed.
0	Besedišče je zelo omejeno, sestavljeno je iz posameznih osnovnih besed in besednih zvez in se ponavlja; nepoznavanje najbolj osnovnih izrazov, pogosta raba za kontekst neustreznih in neslovenskih besed.

Jezikovna pravilnost (slovnična pravilnost in pravopis)

Točke	Opisnik
3	Preproste jezikovne strukture so večinoma uporabljene pravilno. Pravopis (zapis besed, uporaba ločil) je dovolj pravilen, da je sporočilu še mogoče slediti.
2	Nekatere napake se sistematično ponavljajo (v skladnji, oblikoslovju, pravopisu). Prepis iz izhodiščnega besedila je pravilen.
1	Različne nepravilnosti pri uporabi jezikovnih struktur, v zapisu in pri uporabi ločil na več

Točke	Opisnik
	mestih otežujejo razumevanje. Napake tudi pri prepisu iz izhodiščnega besedila.
0	Številne nepravilnosti pri uporabi jezikovnih struktur in v zapisu onemogočajo razumevanje.

Koherenca, sociolingvistična ustreznost

Točke	Opisnik
1	Besedilo je preprosto (linearno) povezano z najpogostejšimi povezovalci (in, ker, ampak). Pri dopisovanju so ustrezno uporabljene uvodne in sklepne formule.
0	Uporablja zelo omejeno število povezovalcev (in, potem). Besedilo je slabo povezano ali ni povezano. Pri dopisovanju ni ustreznih uvodnih in sklepnih formul.

Pri pisanju sta predvideni dve nalogi, vsaka naloga ima 10 točk, skupaj 20.

Mejna vrednost: za A2 12 točk (60 %), za B1 17 točk (85%).

VIŠJA RAVEN

Govorjenje

Pogovor na temo

Opravili v SEJU: Dialog: neformalno razpravljanje, izmenjava informacij

Točke	Opisnik
3	Temo jasno in tekoče predstavi in jo komentira. Spontano odgovarja na vprašanja po podrobnostih in se odziva na poglede sogovorca, ki le malo prilagaja svoj govor. Pri prilagajanju spremembam v poteku pogovora lahko nekoliko okleva.
2	Temo smiselno in razmeroma tekoče predstavi in jo komentira. Dejavno lahko sodeluje v pogovoru, če sogovorec nekoliko prilagodi svoj govor.
1	Potrebno nekaj spodbude in pomoči sogovorca, da predstavi temo (opiše sliko) in razvije misel. Mestoma opazno oklevanje pri načrtovanju govora, možne tudi »slepe ulice«.
0	Tema je predstavljena enostavno in kratko, govorec je precej nesamostojen in opazno okleva, večinoma kratko odgovarja na sogovorčeva vprašanja in/ali pritrjuje njegovim stališčem.

Predstavitev teme

Opravili v SEJU: Daljši monolog: dajanje informacij, zastopanje stališča*

Točke	Opisnik
3	Oblikuje jasno, večinoma dobro povezano predstavitev. Število povezovalcev je omejeno, zato so lahko povezave med idejami mestoma nekoliko manj natančno izražene. Argumentacija je dobro razvita.
2	Predstavitev je oblikovana logično, a je v njej mestoma opazno »preskakovanje«. Argumentacija je mestoma lahko nekoliko nenatančna.
1	Predstavitev je enostavna, oblikovana je kot linearno zaporedje sestavin. Odnosi med idejami so vzpostavljeni z enostavnimi povezovalci. Argumentacija je skopa in/ali zelo enostavna, večkrat nejasna.
0	Predstavitev je kratka, povzetek besedila je okrnjen. Predstavitev je slabo povezana ali ni povezana oz. je nelogično zgrajena, argumentacija je slabo razvita in/ali nejasna.

* Če je ta kategorija ocenjena z 0 točkami, se besedišče, jezikovna pravilnost in izgovor ne ocenjujejo.

Skupaj za celotno govorno produkcijo:

Besedišče (obseg in nadzor)

Točke	Opisnik
4	Širok obseg besedišča uporablja pravilno, učinkovito spreminja ubesedenje, da se izogne ponavljanju.

Točke	Opisnik
3	Širok obseg besedišča večinoma uporablja pravilno; vrzeli precej spretno zapolnjuje z opisnim izražanjem, izbira neustreznih besed ne moti sporazumevanja.
2	Dobro nadzoruje osnovno besedišče, pri izražanju bolj zapletenih misli in idej več napačnih izbir.
1	Besedišče je omejeno (osnovno), raba vsebinsko neustreznih ali neslovenskih besed na več mestih, zato je lahko razumevanje mestoma oteženo. Pogosto izogibanje vrzelim z opisovanjem.
0	Besedišče je zelo omejeno in se ponavlja, nepoznavanje osnovnih besed.

Jezikovna pravilnost

Točke	Opisnik
3	Precej dober slovnični nadzor, možne nekatere sistematične napake ob uporabi kompleksnih struktur, a te ne povzročajo nesporazumov.
2	Dober slovnični nadzor ob uporabi enostavnih struktur. Nekatere temeljne napake pri uporabi kompleksnejših struktur, ki se sistematično ponavljajo.
1	Različne nepravilnosti pri uporabi (tudi enostavnih) skladenjskih struktur lahko mestoma otežujejo razumevanje.
0	Uporaba enostavnih skladenjskih struktur. Številne nepravilnosti pri uporabi jezikovnih struktur povzročajo nesporazume.

Izgovor

Točke	Opisnik
2	Večinoma jasna in naravna izgovarjava in intonacija.
1	Občasno nekatere nepravilnosti v izgovoru.
0	Opazen tuji naglas, precej nepravilnosti v izgovoru (npr. naglasno mesto ipd.).

Skupaj 15 točk. Mejna vrednost: 9 točk (spodnjaB2).

Pisanje

Vsebinska ustreznost naloge in namen besedila*

Točke	Opisnik
3	Naloga je v celoti izpolnjena (upoštevane so vse izhodiščne točke), besedilo je vsebinsko ustrezno, sporočilo je jasno izraženo.
2	Naloga je večinoma izpolnjena (manjka katera od izhodiščnih točk), sporočilo je večinoma jasno izraženo.

Točke	Opisnik
1	Naloga je izpolnjena le deloma, besedilo je vsebinsko pomanjkljivo, sporočilo besedila na nekaterih mestih ni jasno.
0	Neustrezna vsebina in/ali prekratko besedilo, sporočilo besedila ni jasno.

* Če je ta kategorija ocenjena z 0 točkami, se ostale kategorije ne ocenjujejo; skupno število točk za besedilo je v tem primeru 0.

Razvijanje teme (zgradba) in koherenca

Točke	Opisnik
4	Besedilo se bere tekoče, je jasno oblikovano v koherentno celoto, argumentacija je sistematično razvita, odnosi med idejami so učinkovito vzpostavljeni z različnimi povezovalci.
3	Besedilo se bere večinoma tekoče in je dobro povezano, število povezovalcev je omejeno, zato mestoma nekoliko manj natančno izražene povezave med idejami. Argumentacija je večinoma dobro razvita.
2	Besedilo je še zgrajeno logično, a v njem je mogoče opaziti nekaj »preskakovanja«. Argumentacija je mestoma lahko nekoliko nejasna.
1	Besedilo je večinoma povezano linearno, odnosi med idejami so vzpostavljeni z enostavnimi povezovalci. Argumentacija je skopa in/ali zelo enostavna, večkrat nejasna.
0	Besedilo je slabo povezano ali ni povezano oz. je nelogično zgrajeno, argumentacija je slabo razvita in/ali nejasna.

Besedišče (obseg in nadzor)

Točke	Opisnik
4	Širok obseg besedišča uporablja pravilno, učinkovito spreminja ubesedenje, da se izogne ponavljanju.
3	Širok obseg besedišče večinoma uporablja pravilno; vrzeli precej spretno zapolnjuje z opisnim izražanjem, izbira neustreznih besed ne moti sporazumevanja.
2	Dobro nadzoruje osnovno besedišče, pri izražanju bolj zapletenih misli in idej več napačnih izbir.
1	Besedišče je omejeno (osnovno), raba vsebinsko neustreznih ali neslovenskih besed na več mestih, zato je lahko razumevanje mestoma oteženo. Pogosto izogibanje vrzelim z opisovanjem.
0	Besedišče je zelo omejeno in se ponavlja, nepoznavanje osnovnih besed.

Jezikovna pravilnost

Točke	Opisnik
4	Dober slovnični nadzor ob uporabi kompleksnejših skladenjskih struktur, nekatere manjše (slovnične in pravopisne) pomanjkljivosti.

Točke	Opisnik
3	Razmeroma dober slovnični nadzor, nekatere sistematične napake, a te ne povzročajo nesporazumov.
2	Nekatere temeljne napake, ki se sistematično ponavljajo, lahko mestoma otežujejo razumevanje.
1	Različne nepravilnosti pri uporabi jezikovnih struktur, v zapisu in pravopisu otežujejo razumevanje na več mestih.
0	Številne nepravilnosti pri uporabi jezikovnih struktur, v zapisu in pravopisu močno otežujejo ali onemogočajo razumevanje.

Skupaj 15 točk. Mejna vrednost: 9 točk (zgornja B1).

RAVEN ODLIČNOSTI

Govorjenje in poslušanje

Pogovor na temo

Opravilo v SEJU: Dialog: neformalno razpravljanje

Točke	Opisnik
2	Temo jasno in tekoče predstavi in jo komentira. Spontano odgovarja na vprašanja in se odziva na spodbude sogovorca, ki v ničemer ne prilagaja svojega govora. V pogovoru ne okleva. Argumentacija je sistematično razvita, odnosi med idejami so učinkovito vzpostavljeni z različnimi povezovalci.
1	Temo smiselno in precej tekoče predstavi in jo komentira. Dejavno sodeluje v pogovoru, če sogovorec le malo prilagaja svoj govor. Argumentacija je mestoma slabše razvita.
0	Ob spodbudi sogovorca temo še ustrezno predstavi, v pogovoru okleva. Argumentacija je skopa, enostavna, mestoma lahko nejasna.

Predstavitev teme (ob poslušanju)*

Opravila v SEJU: neposredno poslušanje med občinstvom, obdelava besedila, analiziranje in kritika izvirnih besedil, pisanje zapiskov; daljši monolog: opisovanje, zastopanje stališča

Točke	Opisnik
5	V celoti razume izhodiščno besedilo, ga ustrezno povzame in glavne poudarke na več mestih smiselno vključi v svoje besedilo, tako da tvori prepričljivo, dobro povezano in kompleksno predstavitev. Vsebino učinkovito nadgradi (npr. ilustrira z lastnimi primeri in stališči).
4	Dobro razume izhodiščno besedilo in ga ustrezno povzame, večino glavnih poudarkov smiselno vključi v svojo predstavitev, vključuje tudi svoje primere in poglede. Predstavitev je logično oblikovana in zaokrožena z ustreznim zaključkom.
3	Predstavitev je sistematično razvita. Besedilo je povzeto v glavnih delih, manjka kak bistveni del. Izhodiščno besedilo sicer dobro razume, a nekatere glavne poudarke ter lastne poglede in primere izpostavi šele ob dodatnih vprašanjih/ob sogovorčevi spodbudi.
2	Večinoma razume izhodiščno besedilo, a v svoje besedilo vključi le nekatere glavne poudarke. Predstavitev je logično oblikovana, a razmeroma enostavna; odnosi med idejami so vzpostavljenimi z enostavnimi povezovalci. Mestoma je lahko opazno »preskakovanje«, včasih potrebuje nekaj sogovorčeve spodbude.
1	Izhodiščno besedilo deloma razume, povzetek je skop, glavnih poudarkov mestoma ne vključi ustrezno v svoje besedilo ali jih vključi le malo. Odnosi med idejami mestoma niso jasno vzpostavljeni. Potrebna sogovorčeva spodbuda.
0	Izhodiščnih besedil ne razume ali jih neustrezno povzema oz. jih sploh ne povzema v svojem besedilu. Predstavitev je kratka, slabo povezana, mestoma nelogično zgrajena ter terja veliko pomoči sogovorca. Predstavitev ne ustreza nalogi.

* Če je ta kategorija ocenjena z 0 točkami, se ostale kategorije ne ocenjujejo; skupno število točk za besedilo je v tem primeru 0.

Skupaj za celotno govorno produkcijo:

Besedišče (obseg in nadzor)

Točke	Opisnik
3	Širok obseg besedišča uporablja pravilno, učinkovito spreminja ubesedenje, da se izogne ponavljanju.
2	Širok obseg besedišča večinoma uporablja pravilno; vrzeli precej spretno zapolnjuje z opisnim izražanjem, izbira neustreznih besed ne moti sporazumevanja.
1	Spretno uporablja osnovno besedišče. Pri izražanju bolj zapletenih misli in idej lahko več napačnih izbir.
0	Besedišče je omejeno (osnovno), raba vsebinsko neustreznih ali neslovenskih besed na več mestih, izogibanje vrzelim z opisovanjem.

Jezikovna pravilnost

Točke	Opisnik
3	Visoka stopnja slovnične pravilnosti, dober slovnični nadzor ob uporabi kompleksnih skladenjskih struktur, manjše slovnične pomanjkljivosti so težko opazne.
2	Precej dober slovnični nadzor, nekatere manjše sistematične napake.
1	Nekatere temeljne napake v slovnicu, ki se sistematično ponavljajo in lahko mestoma otežujejo razumevanje.
0	Različne nepravilnosti pri uporabi jezikovnih struktur, ki lahko mestoma povzročajo nesporazume.

Izgovor in tekočnost

Točke	Opisnik
2	Jasna in naravna izgovarjava in intonacija, tekoče in spontano izražanje.*
1	Izraža se s precejšnjo lahkoto, nekatere pomanjkljivosti v izgovoru.
0	Opazen tuji naglas in nepravilnosti v izgovoru (npr. napačna naglasna mesta), netekoč, kontroliran govor.

*Tolerirajo se izgovorne značilnosti iz prvega jezika (npr. pogrkanje ipd.).

Skupaj 15 točk. Mejna vrednost: 9 točk (za C1).

Branje in pisanje

Opravila v SEJU: branje za iskanje podatkov in utemeljitev, obdelava besedila, pisna poročila in eseji*

Točke	Opisnik
3	V celoti razume izhodiščna besedila, glavne poudarke na več mestih smiselno vključi v svoje besedilo in jih prepričljivo nadgradi (npr. ilustrira z lastnimi primeri in stališči).

Točke	Opisnik
2	Dobro razume izhodiščna besedila, nekatere glavne poudarke vključi v svoje besedilo, učinkovito vključi tudi nekaj svojih pogledov.
1	Izhodiščna besedila razume, a v svoje besedilo vključi le katerega od glavnih poudarkov, ki jih le mestoma nadgradi.
0	Glavne poudarke izhodiščnih besedil v svojem besedilu neustrezno povzema oz. jih sploh ne povzema.

* Če je ta kategorija ocenjena z 0 točkami, se ostale kategorije ne ocenjujejo; skupno število točk za besedilo je v tem primeru 0.

Vsebinska ustreznost, slog in namen besedila*

Točke	Opisnik
3	Besedilo je kompleksno, vsebinsko in slogovno učinkovito in prepričljivo; izraža se jasno in natančno, poudari bistvene prvine in stališča osvetli s primeri in daljšimi pojasnili.
2	Vsebinsko in slogovno je besedilo ustrezno glede na temo in vrsto besedila; večina bistvenih prvin in stališč je jasno izraženih.
1	Besedilo je vsebinsko pomanjkljivo in slogovno le delno ustrezno; sporočilo besedila na nekaterih mestih ni jasno izraženo.
0	Neustrezna vsebina in/ali prekratko besedilo, slogovno neustrezno glede na temo in vrsto besedila; sporočilo besedila ni jasno.

* Če je ta kategorija ocenjena z 0 točkami, se ostale kategorije ne ocenjujejo; skupno število točk za besedilo je v tem primeru 0.

Razvijanje teme (zgradba) in koherenca

Točke	Opisnik
3	Besedilo se bere tekoče, je jasno oblikovano v koherentno celoto, argumentacija je sistematično razvita, odnosi med idejami so učinkovito vzpostavljeni z različnimi povezovalci.
2	Besedilo se bere večinoma tekoče in je dobro povezano, število povezovalcev je omejeno, zato mestoma nekoliko manj natančno izražene povezave med idejami. Argumentacija je večinoma dobro razvita.
1	Besedilo je še zgrajeno logično, a v njem je mogoče opaziti nekaj »preskakovanja«. Argumentacija je mestoma lahko nekoliko nejasna.
0	Besedilo je večinoma povezano linearno, odnosi med idejami so vzpostavljeni z enostavnimi povezovalci. Argumentacija je skopa in/ali zelo enostavna, večkrat nejasna.

Besedišče (obseg in nadzor)

Točke	Opisnik
3	Širok obseg besedišča uporablja pravilno, učinkovito spreminja ubesedenje, da se izogne ponavljanju.
2	Širok obseg besedišče večinoma uporablja pravilno; vrzeli precej spretno zapolnjuje z opisnim izražanjem, izbira neustreznih besed ne moti sporazumevanja.
1	Dobro nadzoruje osnovno besedišče, pri izražanju bolj zapletenih misli in idej več napačnih izbir.
0	Besedišče je omejeno (osnovno), raba vsebinsko neustreznih ali neslovenskih besed na več mestih, izogibanje vrzelim z opisovanjem.

Jezikovna pravilnost

Točke	Opisnik
3	Visoka stopnja slovnične pravilnosti, dober slovnični nadzor ob uporabi kompleksnih skladijskih struktur, manjše slovnične in pravopisne pomanjkljivosti so težko opazne.
2	Razmeroma dober slovnični nadzor, nekatere manjše sistematične napake, nekaj več pravopisnih pomanjkljivosti.
1	Nekatere temeljne napake v slovnici in pravopisu pri uporabi kompleksnih struktur, ki se sistematično ponavljajo in lahko mestoma otežujejo razumevanje.
0	Različne nepravilnosti pri uporabi jezikovnih struktur, v zapisu in pravopisu, ki lahko mestoma povzročajo nesporzume.

Skupaj 15 točk. Mejna vrednost: 9 točk (za C1).

Priloga 2: Seznam učbenikov Centra za slovenščino kot drugi in tuji jezik, uvrščenih na ravni SEJA

Učbeniki s spodnjega seznama so bili uvrščeni na lestvice SEJA (gl. letna poročila Centra za slovenščino kot drugi in tuji jezik FF UL). Predvidena raven znanja pri posameznem učbeniku pomeni stopnjo znanja, ki naj bi jo udeleženec tečaja dosegel po koncu tečaja, pri katerem je uporabljal ta učbenik.

Učbenik	Predvidena raven znanja po SEJU
Tanja Jerman, Staša Pisek, Anja Strajnar: Slovenščina ekspres	Pred A1–A1
Nataša Pirih Svetina, Andreja Ponikvar: A, B, C ... 1, 2, 3, gremo	A1
Nataša Pirih Svetina, Andreja Ponikvar: A, B, C ... 1, 2, 3, gremo – za govorce albanščine	A1
Andreja Markovič, Mojca Stritar idr.: Slovenska beseda v živo 1a	A1
Ivana Petric Lasnik, Nataša Pirih Svetina, Andreja Ponikvar: Gremo naprej	A2
Andreja Markovič, Mojca Stritar idr.: Slovenska beseda v živo 1b	A2
Andreja Markovič, Danuša Škapin idr.: Slovenska beseda v živo 2	B1
Andreja Markovič, Vesna Halužan idr.: S slovenščino nimam težav	B1
Polona Liberšar, Ivana Petric Lasnik idr.: Naprej pa v slovenščini	B1
Andreja Markovič, Mihaela Knez idr.: Slovenska beseda v živo 3a	B2-C1
Andreja Markovič, Mihaela Knez idr.: Slovenska beseda v živo 3b	C1

Priloga 3: Razvojno delo pri pripravi programa

Časovno obdobje	Vsebina dela	Sodelujoči
Predfaza: 2010	Seznanjanje z lestvicami SEJA in primerjava opisnikov v programu Slovenščina za tujce (SZT) z lestvicami SEJA	Strokovni sodelavci CSDTJ
Predfaza: 2011	Umestitev izpita iz znanja slovenščine na osnovni ravni po programu SZT na lestvice SEJA	Strokovni sodelavci CSDTJ
September 2012	Osnutek novega programa (po spremljanju izvajanja programa SZT, analizi sporazumevalnih potreb, pregledu primerljivih tujih programov in izpitov)	Ožja skupina sodelavk, Marko Stabej, Boštjan Bajec
Oktober 2012 – november 2013	Opisi ravni in standardi znanja po opisnikih iz programa SZT, po lestvicah SEJA, učbenikih, izkušnjah ... za vse tri ravni Pregled in prva redakcija opisnikov	Ožja skupina sodelavk
December 2012– januar 2013	Testa na osnovni in višji ravni - pregled tujih testov na ravneh od A2 do B2 za angleščino, češčino, francoščino, nemščino (avstrijski in nemški vzorci) in španščino kot tuji jezik - priprava izpitnih ciljev in specifikacije testov za osnovno in višjo raven - izdelava testov na osnovni in višji ravni (naloge iz banke nalog in nove naloge) - pregled testov, strokovna presoja in redakcija	Ožja skupina sodelavk
Februar 2013	Uvrstitev nalog v testih na osnovni in višji ravni na lestvice SEJA - 1. faza: seznanitev z lestvicami SEJA - 2. faza: uvrstitev posameznih vprašanj, nalog in podtestov na lestvice SEJA Končna redakcija testov	Širša skupina sodelavcev (8 oseb)
December 2012– januar 2013	Ocenjevanje pisnih produkcij na osnovni ravni (po fazah) - izdelava dveh variant lestvic za pisno produkcijo na osnovni ravni - ocenjevanje 30 pisnih produkcij, izbranih iz rednega izpitnega roka, po obeh lestvicah - izbor ene lestvice in njena redakcija - ponovno ocenjevanje 30 pisnih produkcij na osnovni ravni po izbrani lestvici - primerjava ocen med ocenjevalkami, primerjava z ocenami na pravem izpitu - izbor 16 produkcij za uvrstitev na lestvice SEJA	Ožja skupina sodelavk

Časovno obdobje	Vsebina dela	Sodelujoči
Januar 2013	Uvrščanje pisnih produkcij na osnovni ravni na lestvice SEJA in postavitev mejne vrednosti - seznanitev z lestvicami za produkcijo na A2 in B1 SEJA - uvrstitev 16 pisnih produkcij na osnovni ravni na lestvice SEJA - določitev mejne vrednosti za pisno produkcijo na podlagi ocen na dejanskem izpitu (po starem), ocen štirih ocenjevalk po novi lestvici in opisniki zgornje ravni A2 in spodnje B1 v SEJU (mejna vrednost je 60 %)	Širša skupina sodelavcev (6–8 oseb)
December 2012–marec 2013	Ocenjevanje govornih produkcij na osnovni ravni (po fazah) - izdelava dveh variant lestvic za govorno produkcijo na osnovni ravni - poskusno ocenjevanje nekaj govornih produkcij (na podlagi posnetkov starih izpitov) - izbor ene lestvice in njena redakcija - ocenjevanje 11 govornih produkcij na osnovni ravni (posnetki s pilotiranja) po izbrani lestvici - primerjave ocen med ocenjevalkami ter z originalnimi ocenami - izbor 6 produkcij za uvrščanje na lestvice SEJA - preskus lestvice na izobraževalnem seminarju za zunanje izvajalce	Ožja skupina sodelavk Zunanji izvajalci: člani izpitnih komisij
Marec 2013	Pilotiranje testov na osnovni in višji ravni v Centru za slovenščino - pisni izpit - snemanje govorne produkcije - izbor potencialnih kandidatov za pilotiranje izpita na ravni odličnosti med kandidati na višji ravni - povratna informacija kandidatom (spričevala o uspešno opravljenem izpitu po ocenjevalnih merilih za osnovno in visoko raven v programu SZT)	Osnova raven: 47 kandidatov za izpit na osnovni ravni; višja raven: 50 kandidatov za izpit na srednji in visoki ravni
Marec–april 2013	Ocenjevanje pisne in govorne produkcije na višji ravni - izdelava dveh variant lestvic za ocenjevanje pisne in govorne produkcije na višji ravni - izbor produkcij s pilotnega testa - poskusno ocenjevanje 12 pisnih produkcij in 12 govornih produkcij po obeh lestvicah - izbor ene lestvice za vsako od produkcij, redakcija lestvic - izbor 7 pisnih in 5 govornih produkcij za uvrščanje na lestvice SEJA	Ožja skupina sodelavk

Časovno obdobje	Vsebina dela	Sodelujoči
April 2013	Uvrstitev pisnih produkcij na višji ravni na lestvice SEJA - seznanitev z lestvicami za pisanje na ravni B2 SEJA - uvrstitev 7 pisnih produkcij na višji ravni na lestvice SEJA - določitev mejne vrednosti, upošteva ocene na dejanskem izpitu (po starem), ocene po novi lestvici ter opisniki ravni B1+/B2- v SEJU (60 %)	Širša skupina sodelavcev (6–8 oseb)
April 2013	Pilotiranje testa na osnovni ravni pri izbranih zunanjih izvajalcih izpitov - na eni ustanovi pilotni test v celoti - predtestiranje branja (vključeno v realni test), poslušanje pilotirano posebej	17 kandidatov izpit v celoti, 53 kandidatov samo poslušanje
Maj 2013	Statistična analiza rezultatov (receptivni deli)	Boštjan Bajec
Maj 2013	Določitev mejne vrednosti Postavitev minimalnih standardov (mejne vrednosti) za receptivne dele izpita na osnovni in višji ravni (po redakciji podtesta poslušanja in ponovnem pilotiranju)	Razširjena skupina sodelavcev (10 oseb)
Maj–junij 2013	Ponovna redakcija poslušanja na osnovni in višji ravni Ponovno pilotiranje poslušanja na osnovni in višji ravni na junijskem izpitnem roku (povratna informacija udeležencev o težavnosti poslušanja)	Osnovna raven: 131 kandidatov na osnovni ravni; višja raven: 20 kandidatov na srednji ravni
Junij 2013	Uvrstitev govornih produkcij na osnovni in višji ravni na lestvice SEJA - seznanitev z lestvicami za govorno produkcijo in interakcijo na ravneh A2, B1 in B2 SEJA - produkcij (6 na osnovni, 5 na višji ravni) uvrstitev na lestvice - določitev mejne vrednosti, upošteva ocene po starem, ocene po novi lestvici in uvrstitev na ravni SEJA	Razširjena skupina sodelavcev (11 oseb)
Junij 2013	Test na ravni odličnosti - pregled tujih vzorcev na ravni C2 (avstrijski in nemški test iz nemščine kot J2/JT, test iz španščine in francoščine) - izdelava receptivnih delov testa na ravni C1-C2 (po vzorcu za projekt EPSO) - redakcija nalog in odločitev za integrirano testiranje	Ožja skupina sodelavk, 6 kandidatov s pilotiranja na višji ravni

Časovno obdobje	Vsebina dela	Sodelujoči
	- izdelava testa - izvedba pilotnega testa - snemanje govornih produkcij - povratna informacija kandidatov (vsi udeleženci testa na višji ravni)	
September 2013	Ocenjevanje pisnih in govornih produkcij testa odličnosti po različnih lestvicah SEJA Izdelava ocenjevalnih lestvic Postavitev mejne vrednosti za izpit na ravni odličnosti Povratna informacija kandidatom Redakcija testa	Ožja skupina sodelavk
September–oktober 2013	Statistična analiza rezultatov poslušanja na osnovni in višji ravni (po ponovnem pilotiranju)	Boštjan Bajec
Oktober 2013	Določitev mejnih vrednosti za poslušanje na osnovni in višji ravni	Širša skupina sodelavcev (10 oseb)
Oktober 2013	Izdelava besedila programa Redakcija programa Recenziranje programa	Ožja skupina sodelavk Marko Stabej Izbrani recenzentki
November 2019–marec 2020	Priprava dopolnitev programa SDTJ z vstopno ravnj - izvedba 80-urnega pilotnega tečaja v dveh skupinah (ciljna skupina: osebe v registru brezposelnih pri ZRSZ) - priprava izpitnega gradiva na ravni A1 v skladu s programom SDTJ - umestitev izpita na ravni SEJA - recenziranje izpitnega gradiva (pisni in ustni del) - pilotna izvedba izpita za 20 oseb – ciljna skupina kot na tečaju (izvedba izpita (pisno in ustno), snemanje ustnega dela izpita) - statistična analiza rezultatov - določitev mejne vrednosti za branje in poslušanje - izdelava in preskus lestvic, ocenjevanje pisanja in govorjenja (posnetki govornih produkcij udeležencev izpita) - umestitev govornih in pisnih produkcij na lestvice SEJA - določitev mejne vrednosti za govorjenje in pisanje na ravni A1	Ožja skupina sodelavk

Sodelujoči pri projektu

Ožja skupina sodelavk: Ina Ferbežar (CSDTJ, vodja projekta, soavtorica besedila programa), Damjana Kern (CSDTJ), Petra Likar Stanovnik (zunanja sodelavka CSDTJ), Nataša Pirih Svetina (CSDTJ, soavtorica besedila programa).

Širša skupina sodelavcev: Tanja Jerman (CSDTJ), Mihaela Knez (CSDTJ), Mateja Lutar (CSDTJ), Janez Skela (Oddelek za anglistiko FF) in članice ožje skupine.

Razširjena skupina sodelavcev: Katja Dragar (zunanja sodelavka CSDTJ), Branka Gradišar (CSDTJ), Damjan Huber (CSDTJ), Boris Kern (zunanji sodelavec CSDTJ), Jana Kete Matičič (CSDTJ) ter člani širše in ožje skupine.

Statistična analiza rezultatov: Boštjan Bajec (Oddelek za psihologijo FF UL).

Administrativna podpora projekta: Lidija Jesenko (CSDTJ).

Sodelujoči zunanji izvajalci pri pilotiranju: AZ Maribor, Doba Maribor, LU Ajdovščina, LU Koper, LU Kranj, LU Krško, LU Velenje, Zavod Znanje, Postojna, ZIK Črnomelj.

Recenzenti: Marko Stabej, FF UL, Marjana Šoš, LU Žalec, Alenka Tratnik, LU Kranj.

Sodelujoči pri vstopni ravni

Opis vstopne ravni je bil po enakih postopkih, kot je opisano v preglednici zgoraj, pripravljen in pilotiran v Centru za slovenščino kot drugi in tuji jezik FF UL.

Ožja skupina sodelavk: Ina Ferbežar (vodja projekta), Petra Likar Stanovnik in Mateja Eniko (vse CSDTJ).

Razširjena skupina sodelavcev: Maja Đević Prah, Tanja Jerman, Damjana Kern Andoljšek, Jana Kete Matičič, Matej Klemen, Mihaela Knez, Katja Krajnc, Mateja Lutar, Melita Vešner in Brigita Vuga (vsi CSDTJ).

Recenzentka pilotnega izpitnega gradiva: Damjana Kern Andoljšek (CSDTJ).

Recenzentke: Lidija Koceli, LU Žalec, Simona Kranjc, FF UL, in Nataša Pirih Svetina, FF UL.

Projekt sta financirala Center za slovenščino kot drugi in tuji jezik Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani in Ministrstvo RS za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti.